

SLOVAN

**MESEČNIK ZA
KNJIŽEVNOST
UMETNOST
IN PROSVETO**

LETO XIV. - 1916. - ŠT. 5.

UREJA MILAN PUGELJ.

TISKA IN ZALAGA DRAGOTIN HRIBAR V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Topničarji. Maister	129	Prijateljska zgodba iz Levstikovega življenja. Objavlja Avgust Žigon	145
Peter Drozeg. Alojz Kraigher . .	130	Zadnji pramenl. Jos. Kostanjevec	150
Rastlinstvo naših Alp. Ferdinand Seidl	134	Pomladna pesem. Ant. Batagelj .	155
Zakaj? Maister	138	Listek	156
Odlomek iz Milančkovega življenja. Dr. Ivo Šorli	139	Avgust Žigon: Iz dijaških let Levstikovih. Ivan Voznik: „Život i pjesme Petra Preradovića.“ Ivan Voznik: Rešetar Milan, Elementar-Grammatik der kroatischen (serbischen) Sprache. Ipk.: Nov poet. Carniola. Glasbena Matica. Avgust Žigon: Čopova biblioteka. — Naše slike: Richard Lauda: Plevice. (Umetniška priloga.)	
Spomin iz polnoči. Stanko Svetina	143		
Vprašanje. Maister	144		

Naročnina „Slovana“ znaša na leto 12 K, na pol leta 6 K, na četrť leta 3 K. Posamezni zvezki po 1 K 20 h. Dijakom je naročnina znižana 10 K letno. Za Nemčijo 13 K 50 h, za druge države 15 K. — **Cena inseratom:** Dvostopna petit-vrsta 30 h za enkratni natis; za večkrat po dogovoru. =====

Tiskarna Dragotina Hribarja v Ljubljani. — Urednik Milan Pugelj v Ljubljani.

RICHARD LAUDA: PLEVICE.

Topničarji.

Mi mrki smo topničarji,
za nas začetka, konca ni,
ne mraka in ne zore.
Mi vozimo trepet in strah,
blazina nam je skala, mah, –
kdo da nam bele dvore?
A znami hodi Barbara,
svetnica naša, Barbara.*)

Kjer konji naši vlečejo,
ljudje v nas kletve mečejo,
peklo želé nam, vice;
čez prag ne upa si nihcé,
za okni skriti v srdi le
s pestjo preté nam v lice.
Nas ljubi samo Barbara,
svetnica naša Barbara.

A njim gorje, ki močno dlan
vihte na nas v naskok in bran
za dom stoječ možato!
Tam srečo, up podiramo,
grobove jim odpiramo
z gromovi in granato.
Usmili se jih, Barbara,
svetnica naša, Barbara.

Za nas je zmaga ali smrt!
Brez src naprej prek čvrstih črt
ko plaz se navalimo.
Pa pride Lucifer naj sam –
pozabil bo odkod in kam,
ker vse na prah zdrobimo!
Saj nam pomaga Barbara,
svetnica naša Barbara.

A kadar zagromi na nas
in žvižgne, sikne nam v obraz
od spred in leve, desne
in kri škropi na vse strani
in duška ni, rešitve ni
iz zadnje borbe besne:
takrat odpri nam, Barbara,
nebeška vrata, Barbara!

Maister.

*) Sv. Barbaro imajo topničarji za zaščitnico in priprošnjico.

Peter Drozeg.

Spisal Alojz Kraigher.

(Dalje.)

Drozeg prime za vajeti in ustavi konja.

„Bog daj, Porenta! No, kako pa kaj? Saj smo še nekam gibčni! Si se pobotal s putiko?“

„Tebi je bolj sila, pravijo. Jaz sem že zmiror čakal, kdaj pojdemo k pogrebu. Še nisi utočil v vodenici? Oči ti je precej zalilo.“

„Kaj bi zalilo, vraga, ko jih sam zalivam.“

„Ho, tisto ti verjamem, tisto znaš. Kaj pa . . .“ — Porentin pogled je zdajci ves potuhnjen, hinavsko tipajoč: „Kje pa izprežeš, Drozeg?“

„Pri ‚žezlu‘, kakor po navadi. Ampak . . .“

„Se pa vidimo po kosilu. Morda jih parkrat vržemo, kaj pravita?“

„V Trst se peljeva, Porenta.“

„S katerim vlakom? Saj sta zamudila. Aha, popoldne . . . O, časa dosti, da nas zopet obereš, brutta bestia! Kaj pa boš do vlaka?“

Drozeg si v zadregi tare obraz in pogleda Čelharja:

„Hm . . . Ne bo menda vredno danes . . . pa le pridi, da kakšno rečemo!“

„Kaj bi ne bilo, požeruh! Mi trije in Žezlo . . . A, Čelhar? I, seveda! Kar poženi! Name ne boste čakali.“

„Le pridite, Porenta!“ — mu pomežikne Čelhar hudomušno, „če boste mogli od obeda! Kaj imate danes dobrega?“

„Nič posebnega,“ — se namrdne oni brižno in obstane iznova. „Par bržolic sem kupil davi; pa so majhne, majhne. Saj ni nič z mesarji! Če je eden, nas slepari; če sta dva, se pa zmenita.“

„In pri ‚žezlu‘? Dobiva, da bo vredno?“ — draži Čelhar dalje; o Porenti je namreč znano, da prevoha vsak dan, kaj po trgu kuhajo.

„Kopunčka si naročita! Včera jih je par zaklala, ravno prav bodo uležani,“ — svetuje z veliko važnostjo in mlaskne z jezikom: „Kopun s kompotem! Altroche! — Pa ne požrita vsega, lakotnika!“

„Le pridite, Porenta, morda nama kaj ostane!“ — se smeje Čelhar.

Oni pa zamahne:

„Aha, Drozgu kaj ostane! To sta mi prava ptiča! Dober tek! Jaz že pridem . . .“

Čelhar je naenkrat boljše volje. Pripovedke o Porentinem požerstvu mu gredo po glavi, pa se hihiče sam pri sebi od veselega zadovoljstva. Morda se tudi malo zanaša na družbo in na karte in se nadeja, da se posreči Drozga zadržati ali mu celo izbiti misel na ženitev. Stvar mu je namreč strašno sitna, zlasti radi Tone. Saj je tudi res: — kaj bi se sploh hotel gnati, starec? S to prismojeno ženitvijo se ne izkoplje iz zadreg. Z njim vred se osmeši, da bo groza. Ali ne bi mogel sinu izročiti? Naj se otroci med seboj pobotajo, kakor jim najbolje kaže! Naj se urede po svoji volji, naj si razdele bremena! . . . Stari pa je zrel za kot — in ne za babo . . . Čelhar se obrne k Drozgu in švrkne z bičem mimo konja . . .

„Peter, ali se spominjate, kako je nekdanj Porenta v mestu kosil? . . . ko je za tri naročil in vse sam pojedel? . . . Hahaha . . .“

Drozgu pa ni nič za smeh, čisto černo mu je lice . . . K stoparju mora . . . Sitnost salamenska, da ne gre drugače! . . . In slutnje ga obhajajo radi kart . . . Kaj, če se zasediš, prijatelj? . . .

— Soseba se mastita za obloženo mizo pri ‚avstrijskem žezlu‘. Obed je imeniten, pijača pitna, da je kaj.

Drozeg je zopet mirnejši. Ni mu poznati, da je izvojeval pri Stoparju grd boj za posojilo. A v prsih mu še vedno utriplje tesnobno čustvo ponižanja in razžaljenja. Tistih par stotakov je dobil. Stopar mu jih je dal iz svojega; o posojilnici ni hotel ničesar slišati. A bil je križ: zastaviti mu je moral pokošeno seno. Drozgu pa

se je vrhuvsega še dozdevalo, da ga je pridobil samo z vabilom na tarok. Kar trese ga od jeze, če se zmisli, kako hinavsko je pogledal Stopar, ko mu je povedal, da so zmenjeni s Porento za kratko igro po obedu. Ali si resnično domišljuje, da ga mora obrati? — da dobi nazaj teh par stotakov in še Drozgoovo seno povrhu? — Kanacija taka! — No, saj se pokaže. Ni hudič, da se jih ne ubrani, teh trških lačenbergerjev! Ali jih je že malokrat nabrisal? — Vendar ga je malo sram. Skoraj da je bil sam namignil Stoparju: le pridi, morda si še danes podvojiš obresti! Ali mu je res obljubil? Šema si, moj ljubi Peter! Kaj je to vredno 'ptička'? In še ženin hočeš biti. Žalosten ženin to . . .

Še nista pojedla s Čelharjem, ko se prikaže Porenta — skozi kuhinjo. Pregledal je po loncih in kozicah in si naročil kosilo kakor onadva, čeprav je ravnokar doma obedoval.

Porenta obira svojega kopunčka z dražestno slastjo, zaliva pridno s terančkom — „no, s terančkom, da bi ga človek v hlevu s poda lizal! — odbija zabavljice in dovtype, zmerja soseda z nevoščljivci in skopuhi, ter si privoščiči konečno še dve skledici kompota za nameček in posladkanje.

„Zdaj pa, prijateljčka, še košček sirčka — mama imajo strašno dobrega, verjemita meni in si naročita z mano vred! — potem pa na delo, kaj? — Kje je Žezlo, mama? Naj ga pokličejo, da pride skrtatit kartice in mizo!“

Drozeg je čisto potolažen, mirna mu je vest in lahka duša, skoraj radostno mu je pri srcu. Tako sigurnega se čuti in odločnega: — Obe-rem jih, pri moji duši! Naj le pride Stopar, — ta bo gledal! In ko pride čas odhoda, — nobena prošnja, je vse zaman, ne grožnja, ne rotnje! — Drozeg vstane: Gospodje, z Bogom! Hvala lepa! Čast mi je bila! in tako naprej . . . Ho, še smo 'ptiček', Peter! . . .

— Igra se razvija malo dolgočasno in Drozeg je vesel: — Še boljše, lažje odideva s sosedom. — Na dvorišču sede v senci košate murve — v teh krajih je pri vsaki krčmi murva —, nekaj kibicev okoli, tržanov in uradnikov. Nizko igrajo, brez ognja in strasti, skoraj avtomatično. Restavrater, po domače Žezlo imenovan, majhen, okrogel človek, sijajno zdravega obraza in belih las, v gizdavem žaketu in pisanem telovniku, opreza zdaj za tem in zdaj za onim, ljubosumno pogledujoč na Čelharja, ki bi ga rad izrinil iz

partije, da bi sedel na njegovo mesto. Dolgi in sloki Stopar stiska noge pod stolom in se guglje enakomerno, žvekajoč viržinko, ki mu zaporedoma ugaša. Obraz mu je neverjetno zguban, a izmed gub mu bliska in preži dvoje črnih, bučkastih oči, od katerih bi se zdelo, da vidijo okoli ogla in skozi karto. Porenta igra previdno in zelo počasi, lista po kartah in šteje barve, taroke, punte, se sklanja na mizo, da študira izigrane liste, se naslanja vznak in se zataplja v misli, resno in važno, ko da je kartanje življenska naloga. S stereotipnimi pripombami v svojem hudomušnem dialektu vzbuja veselost in ublažuje dolgočasnost svojega igranja.

Drozeg ima napeta, rdeča lica, oči zalite, sapo težko, pa sam ne ve, zakaj, ko je vendar igra popolnoma vsakdanja, brez nevarnosti in brez razburjanja. Razmišljenost se ga loteva, časi je v duhu kar odsoten, ni pri kartah in ni drugod, in res začenja po malem že izgubljeni.

Gostov se je nekaj več nabralo, med njimi par mladeničev, ki so bili prejšnji dan pri 'ptičku'. Balinčarji se derejo in kroglice udarjajo, kakor poki zamaškov iz šampanjskih steklenic.

Tupatam ujame Drozeg porogljiv pogled . . . in mahoma se spomni, da ga stisne v prsih: — Saj že ljudje šepečejo, kakšen vrag ga nosi v Trst! Da ni bil prej pomislil na te mladeniče! Bil bi lahko ukrenil, da bi se takoj odpeljal na kolodvor . . .

Kot nalašč ga nekdo vpraša:

„No, kako pa vodenica, Drozeg?“

Samo srdit pogled mu je odgovor: — Da bi jih hudič in njihovo vodenico! Kdo jim je natvezil to neumnost? — Sovražno se ozre k Porenti: Njegova mirna in udobna igra ga jezi, njegove široke, domišljave kretnje ga dražijo, da bi mu povedal kaj hudobnega; ker ravno on ga je bil začel natezati s to vodenico . . . Kakšno vodenico neki, strela božja? S škornjem bi mu zamašil gobec . . . njegov . . . podelani . . . gizdavec stari! Lasje so mu namazani in preča se mu sveti, brki nasvaljkani, lica gladka — kot iz gnetenega voska. — Kaj bi to obiral, zlodja?! . . . Samo zato, da je njegova putika nedolžnejša in skromnejša . . .

Zmirom nestrpnější postaja. Igra ga ne zanima. S Čelharjem sploh ni mogoče igrati. Natančen pustež je in srborit skopuh, pa še ošaben poleg tega. In ravno on — se zdi — se je vsedel za ves teden.

Drozeg pogleduje zdaj pa zdaj na uro, da bi pripravil svoj odhod. Oči mu begajo po gostih, vprašujoče in prežeče; zdi se mu, da vidi samo muzanje in smešenje: — Lep ženin, Drozeg! Vodeničen ženin! Usmiljene sestre bi ti trebalo, pa ne neveste! . . .

Žezlo stopica okoli mize, zbada, draži in podžiga. Jezi se, da se ne razvije igra, da je mrtva in zaspana kot so mrtve in zaspane večernice v avgustu. Zaničljivo gleda Čelharja, ki je mnogo presoliden za ognjevitiga igralca. Pri Drozgu sluti kaso; a boji se, da se vsa partija razprši . . .

„Zdaj bi pa moral že napreči, Drozeg, peš ne pojdeš na kolodvor.“

Z uro v roki ga gleda Žezlo:

„ . . . če sploh odideš? Jaz ne vem.“

Drozeg se ozre k Čelharju . . . in v restavaterjev trebuh, ki štrli koničasto napet izpod telovnika . . .

„Mojega hlapca ni doma,“ nadaljuje Žezlo. „Ali greste vi naprezat, Čelhar? . . . Če so gospodje zadovoljni, pa jaz uskočim mesto njega . . . za teh par iger, ki jih še lahko napravimo . . .“

Čelharju ni nič kaj ljubo, da bi zapuščal karte. Nekaj dobička ima pred sabo . . . Taka skromna, trezna igrice mu prav ugaja . . . Vprašujoče pogleda Drozga:

„Kaj, sosed? Se peljeva?“

„I, seveda! Po kaj pa sva prišla? Le naprezite, Čelhar!“

Petrov pogled je krčevito uprt v karte; sram ga je pred navzočimi . . .

Čelhar se malo obotavlja, — a se nazadnje le odloči. Na tuje stroške rad pogleda v Trst. In — saj je vseeno: Odkar sedi pri „Žezlu“, ga je docela osvojilo prepričanje, da se sosed pri Črnčki — osmeši. Brez dvoma: smejala se mu bo. Možitev z Drozgom?! Taka oslarija! Kje bi se dobilo žensko teslo, da bi hotelo tega starca, bolnega in zadolženega, bankrotnega gmotno in telesno? . . .

Komaj je Čelhar proč in Žezlo na njegovem mestu, je že popolnoma drug duh pri mizi. Kakor da so se igralcem zleknili životi in napele mišice. Njih pozornost je podvojena, previdnost pomnožena, a tudi podjetnost in pogum sta v hipu zrasla.

Kibici se udobnejše uravnajo in se pripravijo na resnejše opazovanje in spremljevanje; pogovori potihnejo, dovtipkovanje ugasne.

Drozgov pogled je še vedno uprt v karte, a raztresenost mu je nenadoma izginila. Čut napetega pričakovanja mu stisne prsi, zravna hrbet, požene kri v obraz, da mu zabuhla lica skoraj temno zagore . . .

„Pa kaj igramo to po fickih?“ — vzroji naenkrat Žezlo. „Ali smo otroci? Po grošu igravimo!“

Brez besed, samo s pogledi se sporazumejo . . . Prsti se jim malo tresejo, lica žare; oči so jim meglene, kakor slepe za okolico, sprejemljive samo za življenje in dogodke tu na mizi . . .

Čelhar se približa:

„Zdaj pa le hitro, Drozeg! Drugače zamudiva!“

Nobenega odgovora . . . Molče končajo igro. Drozeg vzame karte in jih iznova meša, s povešenimi očmi, stisnjenimi ustnicami . . .

Čelhar obrača uro v roki:

„Deset minut imava časa, sosed.“

Vprašujoče se ozre po drugih:

„Ali naj zopet izprežem? — Lahko se peljeva zvečer. Danes bo itak za opravke že prepozno v mestu.“

Žezlo gleda Drozga od strani, s prebrisanim nasmeškom. Stopar ga prodira s svojim ukazujočim, skoraj grozeče hipnotizujočim pogledom, viržinko v levem kotu ust, do polovice zžvečeno. Porenta razpre desnico in se ozre široko vprašujoče v Drozga:

„Torej kaj? — Naj izpreže, ne? — Zdaj ne bomo nehali . . .“

In Peter se oglasi poniglavo:

„Pa pojdiva zvečer, sosed! Saj se nama ne mudi . . .“

Vsi se šegavo namuznejo, Porenta pa počasi prsti:

„Vraga bi se mi mudilo k babi! Jaz sem vesel, če je ne vidim.“

„Pa jo imaš vendar rad, kadar ti kaj skuha — kaj dobrega!“ — ga potegne Žezlo.

„Kar mi skuha, to imam še rajši. Kaj pa tvoja, Peter, bo znala kuhati?“

„E — bi ne znala?!“ — pravi Žezlo. „Vse življenje je bila kuharica, mestna kuharica.“

„A — zato si se polakomil, kanalja?“

„Pazi raje, pazi, brbra brbrasta!“ — se zjezi naenkrat Drozeg, kakor bi bil čisto ravnodušen ob splošnem zbadanju in bi se samo za igro briga. „Kralja si zapravljal, glej, da mi še pagata uničiš! Gobezdalo!“ —

Med južino jih mora Drozeg marsikaj požreti. Od vseh strani letijo zabavlјice in dovtipi. Ta sprašuje po nevesti, po njeni starosti, postavnosti in tako dalje; onega skrbi bolj dota, nevestini stotisoči ali kali — saj je vendar ne jemlje iz ljubezni? —; tretji bi rad vedel, za koliko otrok se misli zmeniti — za deklice? za dečke? —, kaj poreko sedanji otroci? ali jim je po volji in tako . . .; četrtemu provzroča fantovščina preglavice — in ženitnina; peti se briga za preteklost: — od kdaj pozna nevesto? — če ni že prej imel kaj z njo? — če ni njen sin — nazadnje — celo v sorodu z njim? — — — Drozeg pa je strog in resen. Malo hitreje pije in po nagajivcih se ozira čimdalje manj; a nekoliko preširnosti je v njem, samozaupanja in igralskega poguma — kakor vedno, kadar mu je sreča mila v igri. Pred njim je kupček kronic in goldinarjev . . . Zadnje pol ure je dobival skoraj kar povrsti . . .

Igralska strast ga vedno bolj osvaja. Z vso dušo je pri kartah; niti surovejših dovtipov o 'starem mestu' in tako naprej ne sliši več. Slep in gluh je za okolico, vsa čustva so mu zedinjena v zanimanju za igro. Občutljivost mu je omotila pijača, tisto kapljico obupa mu je pregnala sreča pri kartanju. Saj tudi izgublja tuintam, tako da nima bogve kakšnega dobička; a vsesploh mu gre dobro in soigralci ga že postrani gledajo. Porenta bi ga iz same nevoščljivosti rad malo zmedel; pa ga draži, da ga ne pustijo v Trst, predno ga pošteno ne oberejo. Ali ne velja več tista: — sreča v igri, nesreča v ljubezni? Hvaležen bi jim moral biti, ko bi mu nekoliko pretipali kosti in mu malho olajšali . .

Igralska strast je izrodek praznovernosti. Ideja kart — je hazard. Znanje je potrebno, spretnost je koristna, — a glavna stvar je sreča. Vsaka igra temelji na tej ideji. Razlika je le v stopnjah, po katerih je na primer tarok veliko manj odvisen od sreče — od usode! — nego 'enaindvajset'. Človeška domišljija vidi — zavedno ali podzavedno — v kartah mističen orakelj, ki odkriva usodo, oblagodarja s srečo, tepta z nesrečo. V nejasni slutnji božanskih sil — stvarjajočih, kretajočih, ukazujočih, žugajočih, plačujočih, kaznujočih — išče človek stikov z njimi, poti in sredstev za občevanje z njimi. Pot je verstvo,

sredstvo je molitev. Pot in sredstvo je tudi v kartah. Vernik je pobožen v občevanju z Bogom; kvartopirec je brezbožen, uporen in nasilen samopašnež pred obličjem Neznanih Sil. Vernik hrepeni po sreči in po miru tostran ali onstran meje; kvartač hlepi po sreči, blagostanju in razkošju samo tostran groba. In čim večja je brezbožnost, samopašnost, upornost in nasilnost v njem, tem hujša je njegova igralska strast.

Peter Drozeg je gotovo — veren igralec. Do Žezlovega fanatizma se ne povzpenja; a za domačo rabo ima dovolj strasti, toliko, da je kot prilepljen k stolu, kadar se pošteno vrže v igro.

Čelhar odide v trg. Tam sreča Tono, ki je prišla gledat za očetom, in jo potolaži, naj se ničesar ne boji. Stari sedi pri kartah, s Trstom danes brez dvoma nič ne bo. Sploh se mu zdi, da je začel nenadoma oklevati, da je nekako izgubil odločnost in zaupanje. Morda iz vsega skupaj nič ne bo . . .

Peter igra rdeč in zaripel, igra in dobiva — z neko skromno, precej ponižno srečico. V svoji babjevernosti si jo razlaga kot migljaj usode, — naj ne hodi v Trst. Saj se s tem še ne odreče za zmirom svojim ženitvenim načrtom. Ali je že vseh dni konec? Baba ti ne uide, Peter! Ho, prmejkukuš, — bi ne smel biti 'ptiček', ko bi si toliko ne zaupal! —

V mraku se pogumno navečerja in napije, — napije celo tako pogumno, da se mu začenja pijanost dobršno poznati. In ko se vrne Stopar in Porenta, ki sta bila šla domov večerjat, se jima kar oči zasvetijo veselega presenečenja. Drozgu pa ostane v kljub temu sreča mila. Malo burnejša je igra, malo bučnejša in brezobzirnejša. Razposajenost se menjava z veselostjo, razdraženost vzkipeva in se trenutoma polega, nesporazumljenja so vedno pogostejša, prepirčki se pojavljajo, strasti se zmirom hujše krešejo v križajočih se pogledih. Renonse se množe, medsebojna nezaupnost rase; drug drugemu nadzira prste; drug grugega sumniči sleparjenja pri mešanju, škiljenja v njegovo karto; — zdaj pa zdaj dolži kateri soseda kibica vohunstva . . . ga celo — v igralski praznovernosti — nažene proč od sebe, češ da mu prinaša smolo . . . in tako naprej . . .

(Konec prih.)

Rastlinstvo naših Alp.

Spisal Ferdinand Seidl.

(Dalje.)

Kjer posega v razvoj gozda človek, ginejo prvotni mešani gozdovi; nemešani — ali listnati ali iglati gozdovi ostajajo na njih mestu. V gojenem gozdu stoje več ali manj le taka drevesa, ki služijo človekovim koristim. Drevesa se v takem gozdu ne starajo do skrajne meje, ne padajo in ne trohnijo, pravih orjakov ni, drevesa prezgodaj zapadajo sekiri; gozd postaja enoličen. Vendar nudi dovolj menjav, ki mikajo našo pozornost. Svetloba in mrak, šelest večernega vetra in bučeči vihar, praznični molk in glasno trkanje detla, mehka tla in z zelenjem preraslo skalovje, bister potoček in tih studenec, vijugasta steza in iznenadna jasa, in poleg ptičjih glasov tisočeri drugi vtiski se nudijo v gozdu ter so neizčrpen vir snujoči ljudski domišljiji, pa tudi ustvarjajoča pobuda pesnikom. Gozdarja, ki se vedno mudi v gozdu, čeprav išče v njem le koristi, gozd navdaje z neminljivo ljubeznijo do prirode.

Spričo tolike mičnosti niti ne opazimo, da gozdno drevje nima najlepšega, kar običajno pričakujemo na rastlinah — nima pestrega in duhtčega cvetja; izjem je prav malo (negnoj, lipa). Cvetje poglavitnih gozdnih dreves je preprosto urejeno in neznatno. Vse drugačno je drevje v sadnem vrtu. Naše sadno drevje ima jasnobarveno, krasno cvetje in se z njim bogato oblaga. Kadar cvete sadno drevje, pravimo, da je pomlad na višku, naša pomlad nima lepšega nakita. Sadno drevje vabi s svojim daleko vidnim cvetjem takrat še redke žuželke, da mu prenašajo cvetni prah od cveta do cveta. Gozdnemu drevju opravlja ta posel veter, in vetra ni treba vabiti z barvnim cvetom. Boj za bitek ne dopušča, da bi drevo trafil z nepotrebno napravo. In priznati moramo, da je tista prikladnost popolna, ki dosega svrha varčno z najmanjšimi sredstvi, to je, ki potrebuje najmanj dela, gradiva in časa.

Čim bliže si drevesa stojijo, tem gotoveje prenaša veter cvetni prah od cveta do cveta, od

drevesa do drevesa. Ta odnošaj je pač prvotni povod družabnosti našega gozdnega drevja. Seveda spremljajo združeno rast še druge koristi. Posamezno drevo bi na solnčnem bivališču usahnilo, gozd pa prostira na tla pod seboj hladno senco in varčuje z vlago, ker zadržuje odtok dežnice tako, da jo imajo drevesa na razpolago po potrebi za daljši čas. V združni rasti se drevje tudi uspešneje upira viharjem, nego osamljena drevesa.

Drevo, ki raste na samem (n. pr. vaška lipa) na primernih tleh, v povoljnem zavetju ima izredno ugoden položaj. Svetloba in zrak ga oblivata zgoraj in ob straneh okoli in okoli. Drevo porazstavlja zatorej svoje veje in vejice v krošnjo, ki sega daleč doli ob deblu in široko navzven. Krošnja se košati v neovirani čili moči. Zgradi se pravo orjaško drevo. Zeleni listi se zbirajo pretežno na površju krošnje v zračni svod; tam je najpripravnejše mesto za njih poslovanje; oni, ki so bliže deblu, v senci vnanjih ne uspevajo in odmirajo. Veje in vejice se obračajo na videz samovoljno na vse strani, in vendar vzbuja njih svobodnost v nas blagodejen vtisk. Kajti poleg nje očitno vlada stremenje po enakomerni razdelitvi teže okoli skupnega težišča v smislu umne statike in tako se razodeva skrivnostna vez, ki spaja vse v celotno krošnjo.

Ako se drevesa družijo v gozd, razvije vsako njih le gorenji del krošnje popolneje; žrtvuje torej nekoliko svoje osebnosti, da se povzdigne celotna moč družbe. Velika socialna misel nam tako veje iz gozda. „Drevo se na drevo naslanja, človek na človeka“ — veli narodni pregovor. Povod oni prikladni uredbi je stremenje po svetlobi, ki prihaja gozdu samo od zgoraj. Ko drevesa rastejo v gosti družbi, željno hitijo tekmujoč kvišku proti svetlobi. Kdor ne dohaja, zaostaja v senci, one more in uvene. Za razvoj v širjavo ni prostora. Zato uspevajo tudi le vrhnje veje, nižje umirajo v polumraku. Istotako uspevajo listi na površju

krošnje, ne pa oni, ki so bliže deblu. Tako se razvijajo visoka, vitka debla, in ob njih vrhah se sestavljajo krošnje, ki ne segajo daleč doli ob deblu. Ker se krošnje prostirajo v enaki višini, se strinjajo ter prekrijejo visoko stebrovje s skupno, zeleno streho.

Gozdovi v Alpah so ali jasnozeleni listnati gozdovi, ali pa temni iglati gozdovi. Navadno prekaša eno drevesno plemo druga na številu tako izdatno, da gozd imenujemo po njem. Tako imamo zlasti bukove in smrekove gozdove, pa tudi iz obojih mešanice. Med prevladujoče plemo so raztresena le posamezna drevesa drugih plemen: hrast, javor, jelka, bor, macesen, gaber, jesen, breza, topol, lipa, negnoj itd., ponekod tudi še tisa, ki pa izumira; zatrl jo je menda človek, ker jo je v prejšnjih stoletjih brezobzirno izkoriščal. Močna stara tisa se nahaja blizu Solčave pri Pogorelniku, nekaj tis stoji nad Kokro pri Suhodolniku, močno, staro drevo tega plemena se je ohranilo nad Lancovim pri Pustem gradu, nekaj tisovih dreves se nahaja v Begunjski občini (v Tisovcu in na Planinci), dalje v Štengah in v Radovini, večje število tega drevja se dobi v dolini Ribnice nad Bohinjsko Srednjo vasjo in na severnem pobočju Rudnice isotam.

Prostrani, čisti bukovi gozdovi pokrivajo južna pobočja Kamniških Alp, Osrednjih Julijskih Alp zlasti na Goriški strani, pa tudi na Bohinjskem in v Mežakliji ter v Radovini, dosti bukovine krije južno pobočje Stola. Tudi drugod po Alpah daje kukev prednost prisojnim in zavetnim legam. Zahteva tudi dobro zemljo. V sklepu Bistriške doline nad Kamnikom se nahajajo posebno krasni bukovi gozdovi. Ondod so še prastara nad 20 m visoka drevesa z več nego meter debelim deblom. Imenitni bukovi gozdovi stojijo ponekod tudi po severnih pobočjih in v sklepu severnih dolin: na Jezerskem, v Logarski dolini in drugod.

Bukev je najlepše listnato drevo naših gozdov. Star bukov gozd je orjaško stebrovje, prekrito z zelenim, živim krovom — pravo prirodno svetišče. Gladka, srebrnosiva debla se še le visoko gori delijo v veje in vejice. Sočno zeleni listi v krošnjah, tresoč se v lahnem vetriču, se strinjajo v gosto streho. Pod njo vlada hladna, vlažna senca v mirnem somraku, ki ga le tu in tam prekinja pramen solčnih žarkov. Ako ima dolina Kamniške Bistrice toliko posetnikov iz mestnih

krogov, gotovo je to med drugim uspeh vabilne moči njenega neizmerne bukovega gozdovja. Ko stopamo ob Bistrici po kolovozni poti, nam odkrivajo prijazne vrzeli sedaj pa sedaj med drevjem pogled na gosto obraslo nasprotno pobočje, da vidimo valovje zaokroženih vrhov bukovja in vmes tu pa tam sivo apnenčevo pečevje. Nekolikrat se pogled razširi, tedaj se razgrne očarujoča, iz krasnih barv zložena velika slika: potnika pozdravljajo beli vrhovi glavnega slemenca: Grintavec, Skuta, Brana in Greben, dvigajoči se iznad širnega zelenega ospredja visoko pod čisto modrino nebesnega oboka.

Košati bukovi vrhovi prestrezajo svetlobo tim bolje, čim tesneje se strinjajo. Zatorej se pod njimi ne more naseliti kaj prida drugega rastlinja. Le v zgodnji spomladi, dokler so bukve še gole, sijejo solčni žarki neovirani do kopnih tal. To ugodno priliko izkoriščajo nekatere pritalne cvetne rastline, da brž pricvetejo. Zato so nam dobrodošle prve oznanjevalke pomladi. Seveda so se v ta namen opremile s potrebnimi previdnostnimi uredbami. Pred vsem drugim velja, da se morejo pojaviti med zgodnjimi cveticami le take, ki so izredno utrjene zoper mraz. Izključeno je, da bi rastlina zgradila kaj tako posebnega, mnogotero sestavljenega in nežnega kakor je cvetje sproti iz početka pomladi ali ob koncu zime, zatorej je dalje treba, da rastlina pripravi cvetje že v prejšnjem poletju. Ako cveti preždiijo zimo v varnem zavetju, jih utegnejo potem že prvi solčni dnevi pozvati, da se vzdignejo izpod zemlje in odpro. Previdnost zahteva naposled, da rastlina pridržijo nekaj izgotovljene hrane od prejšnjega leta, in z njo vzdržuje zgodnje cvetje — saj zeleni listi še ne morejo delovati ob mrzlih dneh. In res ima vsaka zgodnjih cvetic tako zalogo hrane ali v gomolju, ali v čebulici, ali v koreniki. Tudi prvima dvema zahtevama so se prve pomladne rastline prilagodile. Z vsemi potrebnimi uredbami opremljene se žurijo, da že ob prvem dihu pomladi oživijo in nas iznenadijo s prvim cvetjem. Takrat ima bukov gozd krasen pomladni nakit. Iz tal pririjejo najprej nežni beli zvoncečki (*Galanthus nivalis*): Opazili so, da morejo zdržati mraz do 12 stopinj pod lediščem brez škode, dočim je cvetje našega sadnega drevja na mah uničeno, če le v eni noči pade toplina pod ledišče. Kmalu potem se pojavijo v gostih rojih rumene pritalne trobentice (*Primula vulgaris-acaulis*) po prostorih, ki so jih imele osvojene že

v lanskem letu, nadalje dvolistni čebulček (*Scilla bifolia*) razprostre svoje jasnomodre cvete, na bolj redilni zemlji se prikaže pljučnik (*Pulmonaria officinalis*), vmes skromno brstita gozdna in dišča vijolica (*Viola silvatica*, *V. odorata*), modre zvezdice jetrnika (*Anemone Hepatica*) nasajene na dolge peclje prihrepenijo proti svetlobi, in med njimi privete na stotine belih in rumenih veternic (*Anemone nemorosa*, *A. ranunculoides*), in še razne cvetke se javljajo druga za drugo. Vse hitijo, da si zasnujejo plod še ob pravem času, to je, predno povezne gozd nad nje košato senco, njim nevšečno. Izgodijo potem plod do zrelega četudi v senci, zato pa v gorkejši dobi. Kadar začenja bukov gozd zeleneti, je ves ljubki nakit pritalnega cvetja že pri kraju.

Dolgo so brsti na bukovih vejah še vitki kakor pozimi in čvrste luske jih pokrivajo, da jih varujejo nemile burje. Meseca maja se pobudi življenje po vsem drevesu. Takrat prihaja vigred na svojem žarovitem pohodu in dospeva od srečnejših nižav proti gorovju napredujoč do znožja Alp. Povsodi na svojem potu tare še zadnje zimske okove in kamor koli segajo njeni žarki s prenovljenim toplim sijajem po dolinah, po gorskih pobočjih in odročnih dolskih zakotjih — povsodi kliče k vstajenju in preporodu in otvarja novo življensko snovanje. Pomladno solnce ogreje izpočito zemljo in korenine začenjajo delovati. Brsti na bukovju se napno in zleknejo, krovne luske na njih se razklenejo, in pokažejo se mladi listi. Skrbno so zloženi v goste male gube, in odeti v srebrno belo volno, da jih osorni vetrovi umikajoče se zime ne izsušijo. Polagoma listi čvrstijo. Kmalu ne potrebujejo več varstvenih naprav. Krovne luske in dlaka odpadejo, listi se razgrnejo in izravnaajo. Izprva se kažejo v neizmerno prijazni svetli, rumeno zeleni barvi, pozneje potemniijo. Hkratu so bolj in bolj godni za svoj posel. Z rastočo delavnostjo ga izvršujejo. Po prvih pripravah se odpro brez odlašanja še cveti, ki so dotlej ždeli sključeni ob dnu listnih pecljev. Pomladni veter vzdigne cvetni prah in oskrbi oprашitev. In sicer, dokler je pot od cveta do cveta še prosta, to je, predno se razprostro zeleni listi, ki bi ga kesneje prestrezali in pred ciljem zadrževali. Seveda smatramo za uspeh prirodnega izbora, da se dogodki vrstijo v lepo prikladnem redu, ne da bi motili drug drugega.

Kadar je bukov gozd popolnoma ozelenel, tedaj vabi gosta senca pod stikajočimi se kroš-

njami človeka, da uživa prijetni hlad, cvetne rastline pa odganja. Le prav malo jih je, ki so se zatele v notranjščino gozda. Ondi se ogibljejo poostreni življenski borbi, ki se vrši ob njegovih mejah. Že ob robu gozda namreč rastejo raznovrstne cvetlice tako na gosto, da se težko dobi še nezaseden prostorček. V bukovem gozdu je sicer dovolj prostora, ampak premalo svetlobe. Le tiste rastline je utegnejo dovolj ujeti v gozdnem somraku, ki so se mu posebe prilagodile, in si liste preustrojile primerno v ta namen. Tja pristojajo posebno nežni, tenki listi, da jih svetloba, četudi oslabela, lahko proseva in da izdatneje izhlapajo; ampak spričo njih manjše delavnosti je treba, da jih je na rastlini ali večje število, ali pa da so bolj veliki kakor navadni nasolnčni listi. Take senceljubne rastline so: zajčja deteljica (*Oxalis acetosella*), dišča perla (*Asperula odorata*) in šmarnica (*Convallaria majalis*). Te se čutijo prav v hostni senci najboljše, in hitro uvenejo, če jih presadimo na solnčen kraj.

Sicer so pa tudi v bukovem gozdu svetlobne osene različne. Ponekod stoji drevje toliko rahleje, da solnce prisije do tal, drugod se celo prijazna jasa odpira v gozdu. Takih prostorov se brž polastijo nasolnčne rastline: zeli, trave in grmi iz jasne gozdne okolice. Med priseljenci nam zajemlje pozornost malo drevesce, ki ima trojate liste kakor detelja. To je ali navadni ali gorski negnoj (*Laburnum vulgare*, *L. alpinum*). Konec maja cvete. Velike rumene metuljaste cvete ima, in združujejo se v bujne, dolge, viseče grozde. Tako so tem bolj vidni in tem uspešneje vabijo žuželke. Na stotine in stotine jih je na drevesu, in zdi se, kakor da se siplje z njega zlat dež. Negnoj je gozdu iznenaden, krasen nakit. Ime ima odtod, ker njegov trdi les težko gnije.

Na nenavaden način si pomaga v bukovem gozdu do svetlobe vednozeleni bršljan (*Hedera helix*). Ne bori se za njo z bukvami odkrito, kakor se sicer bori drevo z drevesom. Za to bi mu bilo treba krepkega debla, ki bi nosilo vejve iz svoje moči. Bršljan se izogiblje gradnji takega debla in dosega zmago — človek bi rekel — z zvijačo. Gradi si le šibko deblo, pa ga namlanja na bližnjo bukev — na svojega tekmeča, se spenja ob njej kvišku ter jo prehiteva s hitro rastjo, da ponese svoje liste v višavo na svetlo. Toda tako namero je laže zamisliti, nego izvršiti. Kako naj bršljan oporo najde? In potem, ali naj jo ovija kakor slak? To ne gre, ker bi bukev,

ko je leto za letom debelejša, ovoje raztrgala in in se nadležnega spremljevalca iznebila. Ne ostaja drugega, kot da bršljan raste tik ob bukvi, pa se je oprijemlje s kakšnimi oprijemali. Ali, od kod jih dobiti? In kako da bi raslo deblo bršljanovo ob podlagi, ko je vendar splošna uredba taka, da debela ne rastejo samo težnosti nasproti, ampak tudi proč od podlage proti najugodnejši svetlobi! (Spomnimo se le cvetlic, ki rastejo v lončkih, postavljenih na okno. Njih debela in veje ne stojijo pokonci, nego nagibljejo se navzven proti svetlobi). Bršljan je ustregel vsem zahtevam in je imenitno premagal vse težkoče, samo da izvrši svojo posebno, nekam muhasto življensko pot. Hodi jo tako-le:

Bršljan ima korenine v zemlji, prerašča gozdna tla in pošilja veje na vse strani. Ta ali ona veja gotovo doseže oporo — bukev, skalovje — ob njej se potem vspne kvišku. Taka veja prihaja ob podpori v ugodnejše življenske pogoje, se okreпча, prevzame vodilno nalogo in postane deblo bršljanovo. Iz bršljanovega debela in njegovih vej rastejo drobne korenine — pa samo na tisti strani, ki se obrača proč od svetlobe proti opori, in se opore — recimo, da je to bukev — trdno oprijemajo kakor stoteri prsti. Te korenine so samo oprijemalke, ne srkajo hrane iz bukve, so torej povsem opustile pridobivanje hrane, ki je sicer koreninam glavna naloga. Prav tako rastejo deblo in veje bršljanove proti običaju tik ob podlagi ter se tiščijo bukve. To ugaja bršljanovemu deblu in vejam, napravlja pa neprimerno listom. Listi so na prikladnem kraju edino le, če so pred oporo. In res, spretno se sučejo tako, da naposled vsi obračajo svojo ploskev proti svetlobi in stojijo drug tik drugega tako, da nobeden ne jemlje drugemu svetlobe in da noben prostorček med njimi ne ostaja prazen. V ta namen so navadno peterokrpi, in vsaka krpa se postavi v kot med dvema krpama sosednjega lista. Zložijo se na deblih in na skalovju tako, kakor so zloženi kamenčki v mozaiki. Seveda se morajo listi nekateri manj, drugi pa močno sukati in kriviti, dvigati in nižati, prelagati in daljšati, da sestavijo tak umotvor. Kjer bršljan oporo preraste prihaja mahoma iz enostranske svetlobe na svetlobo, ki ga obliva od vseh strani. In glej, ves drugačen postane; tedaj napravlja čvrste pokončne veje, ki ne potrebujejo opore, in na njih se razvijajo na vse strani zroči, prosto plapolajoči celorobi listi jajčaste oblike. Oprijemalnih korenin

na takih vejah ni treba, in res jih bršljan ne nareja. Ko so se premenile okoliščine, se je takoj premenil ves značaj vej in listov, pa prikladno novim okoliščinam. Če je bršljanu šlo na tesno s svetlobo v gozdni senci med poletjem, mu je pa svetloba na razpolago pozimi, ko stojijo bukve gole in mu je ne prestrezajo. Izkoristiti pa jo more samo, če mu listi prezimujejo. Res ima bršljan posebno trdne, za prezimovanje sposobne, vedno zelene liste, da delujejo še v mrzli letni dobi. Bršljan cvete proti jeseni. Nastavlja pa cvetje na pokončne nasolnčne poganjke, da so cveti in plodovi od vseh strani vidni. Plodove potem godi pozimi, ker tedaj lahko izkorišča vsak solnčni dan s svojimi vedno za delo sposobnimi listi. Zato se ogiblje smrekovega gozda, ki je pozimi košat kakor poleti. Plodovi so črne jagode in imajo v sebi semenje. Ptice rade zobljejo jagode in razširjajo rastlino, ker imajo semena neprebavno lupino. Sočna jagoda je pticam plačilo za njih uslugo. — Spričo svojih nenavadnih sposobnosti nam je bršljan res čudovit zgled rastlinske prilagodivosti. Tudi kadar stoji nenadoma pred izpremenjenimi živlenskimi okoliščinami, vendar takoj odgovarja na nje prikladno.

V bukovem gozdu pokriva tla debela plast odpadlega, velega listja. Vrhni listi so še krhki in šumijo pod korakom, globlji že trohniijo, to se pravi, razpadajo v preprostejšje organske spojine. Te imajo torej še hranilno vrednost. Na tako trohno hrano so se prilagodile glive. Vanjo se naselijo, proti jeseni pa se pokažejo na površje njih plodovniki, ki jih imenujemo gobe. Te čudne, neokretne postave pričarajo v gozdni mrak čuden zadnji nakit, zlasti kjer se pojavljajo v živahni rumeni in beli ali celo ognjevitih rdečih barvi. Še bolj čudne prikazni so mrkle kresilne gobe, ki so trajno prirasle na bolnih in na zamrlih bukovih deblih. Te ostajajo, ko že mrzel jesenski veter zopet siplje orjavele liste z bukovih vrhov.

Pločasti listi naših listnatih dreves so nežni in tanki, da jih solnčna svetloba proseva skozi in skozi in jim pri tem oddaja delavno silo za njih poslovanje. Prav zaradi nežnega ustroja pa so toliko občutljivi, da ne morejo ostati sveži čez zimo, ko jim korenine ne morejo dovajati potrebne vode iz zamrzlih tal. Zatorej si drevo temeljito pomaga s tem, da jih izprazni in žrtvuje: listi mu na jesen odpadejo. Predno drevo liste odvrže, vzame iz njih, kar je rabljivega in premakljivega

(skrob, beljakovine), in vse to spravi čez zimo v deblo. Kadar se listi praznijo, gine iz njih zelenilo, njih značilna zelena barva se izprevrže, navadno ali porumenijo ali porjavijo. Kolikor listov odpade, toliko ran preti drevesu tam, kjer so listi prirasli na veje. Toliki nevarnosti se drevo izogiblje čudovito spretno; rane namreč zarastejo s pluto, ki jih pokriva kakor obliž, in sicer še predno listi umiraje odpadajo. Za njimi ostajajo gladko zaceljene brazgotine. Kadar je drevo brez listov, so mu deblo in veje vseskozi odete v čvrsto lubnato in na listnih brezgotinah plutnato odejo. Tako je drevo s prikladnimi ukrenitvami pripravljeno, da počiva prestane zimo brez škode.

Gorje listnatemu gozdu, če zapade sneg prezgodaj in ga iznenadi, ko ima drevje še liste; ali če zapade zakesnelo spomladi, ko je gozd že zopet ozelenel. Pod težo snega, ki se nabira opiraje se na listne ploskve, hrščijo debele veje in se lomijo, čvrsta drevesa se grudijo na tla. Tako pustošenje bi se ponavljalo vsako snežnato zimo, ako bi drevje listja ne odvrvalo. Listnati goz-

dovi bi se ne vzdržali, izginili bi s krajin takega podnebja. Ostal bi za njimi le opomin, da se v prirodi ohranja samo to, kar je prikladno urejeno. — Ogolelemu drevju sneg ne škoduje. Če se nabira sneg na bukvi po močnejših vejah, zdrkne izlahka z njih, ker stojijo veje strmo, šibkejšim pa prihaja v prid izredna prožnost in gibkost; kjer stojijo na gosto, ujamejo sicer neprimerno veliko snega, toda spretno se od njegove teže pobesijo, in ga otresejo s sebe.

Prezimujoč ogolel gozd nam je nekaj neprijaznega; pogled nanj zbuja v nas žalobne občutke, če sodimo zgolj s človeškega stališča. Pesniki opozarjajo bolešno na otrplost in brezupnost, ki jo kaže tak gozd; spominja jih na prehitro minljivost zeleneče pomladi in sveže mladosti. Če pa jemljemo v misel samo prid drevja, ki si je nadelo zimski kroj, moramo priznati, da je jesensko goljenje mojstrsko zasnovana in prav tako izvedena prilagoditev, ki uspešno rešuje drevo preko nevarnih zimskih nepravil.

(Dalje prih.)

Zakaj?

Jaz pa sem včeraj v mestu bil,
tam gori v Nemškem Gradcu.
A kaj je bilo, kaj je to? —
Oblaki šli so čez nebo
tako težko, tako temno,
da takih videlo oko
še ni in jih ne bo nikdar
tam gori v Nemškem Gradcu.

Še ura je odbila pet
tam gori v Nemškem Gradcu:
nebo zakrvavelo je,
v oblakih zažarelo je,
ko kresov sto gorelo je
in vse ljudi prevzelo je,
da drli so na cesto vkup
tam gori v Nemškem Gradcu.*)

In šla mi žalost je v srcé
tam gori v Nemškem Gradcu:
al spet gre kri, oj črna kri,
da se nebo tako žari?!
Oj, nehaj, nehaj, naša kri,
da zadnji ne izkrvavi!
Zakaj sem le po žalost šel
tja gori v Nemški Gradec!

Maister.

*) Šestega decembra 1915 ob petih popoldne se je v Gradcu nebo tako pordečilo, da so bili oblaki in mesto kakor s krvjo politi. To sem sam videl v Gradcu.

Odlomek iz Milančkovega življenja.

Spisal dr. Ivo Šorli.

Milanček si v teh osmih letih svojega življenja ni bil napravil baš neugodne sodbe o velikih ljudeh. Kar je bilo stricev in tet, so imeli vsi lepo lastnost, da so „kaj prinesli“; drugi so mu povedali vsaj kako historijco, mu dovolili, da jim je jahal na kolenih, se ž njim bojevali in se pustili premagati. Med velike ljudi je bilo treba prištevati tudi svetega Miklavža.

Napačni bi torej veliki ljudje ne bili. Zato pa res skrajno čudni. Če si kaj vtepejo v glavo, mora biti prav po njihovo! Tako hoče papa po vsi sili, da se mora Milanček bati njegove šibe. vedno in neprestano mu preti z njo, in če napravi Milanček res kako, da mora celo sam v srcu priznati opravičenost ostrejšje kazni, ta šiba tudi „poje“, kakor se izraža papa. Toda — kako! Papa mamici namreč vedno priporoča, naj „fanta ne tepe v jezi“; in tako tudi sam pokliče Milančka šele drugo jutro „na raport“, kakor pravi. Tu mora Milanček najprej natanko povedati, zakaj bo kaznovan, potem šele „zapoje“ šiba. Pet udarcev, največ deset, a takih, da se Milanček le radi lepšega zajoka. Zakaj papa meni, da tiči glavni pomen kazni v tem, da otrok namreč občuti nje sramoto in zato v srcu sramovanje. Vse kaj drugega je že, če ga mama natreska takoj ali žalibog često tudi še predno je kako svojo misel izvršil. No tudi proti temu je raznih pripomočkov: če se že ne posreči ubežati pred ali med uhljanjem, lasanjem ali obdelavanjem, je grozen jok navadno dovolj, da ustavi nadaljne muke, predno pridejo res do živega. A tudi v najhujšem slučaju je njeno kaznovanje še vedno nekaj jasnega in bistrega, nekaj kar človek vidi, pozna, razume in občuti.

Čemu bi se torej vsega tega bogve kako „bal“? Zato pa naj bi se ne smel bati onega, kar je res tega vredno: strahov! To se pravi: Milanček se ne boji takih strahov, o katerih bo najbrže že res, kar trdita papa in mama in še

drugi ljudje, da so notri votli, naokrog jih pa nič ni. Toda kdo mu bo to dopovedal, kar se tiče — smrti? . . . Kake smrti? Kaka pa je ta tvoja smrt? se je bil papa začudil, ko mu je prvič povedal, kaka je smrt? „Kosti ima, votle oči, bele zobe, — ali je še nisi videl nasiikane?“ je odgovoril Milanček. „I, to pa ni smrt! Nego to je okostnjak ali skelet! Tega pa nisem videl samo naslikanega nego tudi v resnici. In ko boš hodil na gimnazijo, ga vam šolski sluga celo v razred prinese. A to vendar ni smrt, ni strah!“ se je smejal papa. „Pa je!“ je odgovoril Milanček; in je tudi ostal pri tem!

In kako ne bi! Papa pravi sam, da je, da ga je videl, — a potem naenkrat, da ni! Kako da ni, če ga on, Milanček, vidi vsak večer? Tam za zaveso v spalnici stoji in gleda sem s svojimi votlimi očmi . . . Tudi na hodniku sloni časih in se stiska v kot. In ko človek plane nazaj, se zaziblje, kakor da bi hotel sem . . . Celo zunaj na vrtu ga je videl oni večer, ko je luna svetila . . . Za drevesi je stal in se je v vetru gugal sem in tja. — Ali najrajši je ipak le za zavesami in posebno pri levem oknu v spalnici . . .

Milanček je že mislil, da bi ga začel z molitvijo preganjati . . . Zakaj to bi pomagalo, še misliti ni, da bi ne . . . In njemu je to mala stvar, odmoliti šestdeset ali sedemdeset očenašev. Oni večer jih je stoštiriindvajset kar za tako . . . Ampak tisto je: uprav zaradi škeleta sme on pri mamici spančkati, kjer je tako mehko in toplo. Papa se sicer huđuje in pravi, da to ni pravilno, ko veliki ljudje pijejo moči iz otrok; in take stvari . . . Toda mamici se vseeno vselej iznova zasmili, ko vidi, da se on res boji . . . In tudi drugače . . . Recimo, da ga pošljejo po kaj v kuhinjo ali v jedilnico ali spalnico, pa da se mu ravno posebno ne ljubi, — evo, ne more: skeleta se boji . . . Tako da se človek ne more prav odločiti, da bi ga z molitvijo . . . Izginil

bi — in potem? . . . Zakaj naravnost lagati, da ga vidi, če bi ga ne več, ipak ne bi maral . . . Ali pravzaprav: tako bi se — radi laži — morda kar naenkrat zopet prikazal, ko bi se ga človek najmanje nadejal . . . Naj bo torej, samo da preblizu ne pride! To se s primerno molitvijo pa že doseže . . .

Tako se je Milanček polagoma na tega skraja tako nevšečnega gosta že čisto lepo privadil, da mu ni prav nič več grenil njegovega tako prijetnega življenja. Kar naenkrat pa se je dogodilo tisto . . . Bilo je namreč lepega nedeljskega popoldne, ko so odšli s stricem Alfonzom na izprehod v loge ob morju. Tam je bilo prepolno modrih vijolic, in Milanček se je bil lotil nabiranja. Onim se je pa le naprej mudilo. Dvakrat trikrat ga je mama poklicala. No potem je papa nekaj rekel in šli so dalje, kakor da njega še ni ne. Prav, pa pojdite, ampak on hoče imeti najprej svoj šopek!

Pa kaj so res znoreli? Gredo, gredo, — kje so že! In niti ozrejo se ne! Mama bi gotovo rada, a papa ne pusti! In stric seveda zopet podpihuje! Tu pa človek tudi ne more ostati sam. Lahko bi ipak stopil kak ropar iz gošče . . . ali kak palčnik . . . ali celo skelet . . . Ono belo tam — — —

Milanček ne premišljuje več . . . Čudno lahke so noge . . . kar same tečejo . . . Zdaj le še čez ta travnik naravnost na cesto in potem pojde ves čas za njimi do mesta . . . Če se ne ustavijo prej in ga pokličejo . . . Nazadnje jih bo vendar zaskrbelo, in mama se ne bo mogla več premagovati . . . Zato pa tudi ves čas čisto ob strani in za grmičevjem, da ga ne opazijo. Bomo videli, kdo prej odneha! . . .

Evo, tu bodo zdaj vsak hip na vrhu klanca. Potem tudi on lahko steče za njimi, gori pa pogleda, kje so . . . Nazadnje je le bolje, če jim je bliže . . .

Opla! Kmalu bi ga bili videli! . . . Ustavili so se bili tik za ovinkom . . . Papa je kazal tja dol proti novemu hotelu in je bil obrnjen na pol sem . . . Pa ga menda pač ni opazil? . . .

Ne, zdaj gredo naprej . . . Ta je lepa, niti zmenijo se ne zanj! Tudi mama se vede, kakor da njega ni na svetu! Joj, pa seveda, strašne modrosti menda pripovedujeta ta stric in papa! Le naj čaka, — jutri pa tudi on ne bo hotel ž njo, ko bosta morala onadva v urad! Naj hodi pa sama, ko je tako imenitno!

Milanček gre ta kosček poti do kapelice nalašč po sredi . . . Za slučaj namreč, da bi se mama ipak ozrla . . . Aha, nič, — kar naprej! Je že prav! Čakaj, — jutri boš pa tudi na vrtu sama delala! In tudi po lončke v klet boš sama hodila! Kaj bo mogel on zato, če bo skelet jutri tudi tam . . . O, le čakaj! . . .

Pa zakaj zdaj celo še bolj hite? To je vendar že od sile! — Saj bi jih komaj dohajal, celo če bi ga papa za roko držal! Kaj so neki zagledali?

A, da, — tramvaj je tam! In že čaka! Pa ne, da bi hoteli brez njega? . . .

Ne, tega ipak ne more verjeti! Toliko, da ulove voz, in zasedejo prostore, potem pa počakajo! On pa stopi nalašč za ono hišo tam tik pred postajo, da bodo morali klicati . . .

Ker tu ni več grmičevja, Milanček počaka, da zavijejo za hiše. Potem pa brzo, brzo steče tja in se skrije.

I, pa je bil res neumen! In oni tudi: saj mora priti najprej drugi voz iz mesta, predno sme ta oditi. Evo, že prihaja . . . Zdaj so oni uprav tam pred tja obrnjenim in govore s sprevoznikom . . . Malo se bo pokazal izza vogla, ko pogleda mama zdaj gotovo sem . . .

N-i-č? . . . Kar noter gredo . . . najprej mama, potem stric in zdaj še papa . . . In oni voz tam prihaja vedno bliže . . . Na, če so res taki, potem pa . . .

Ne, — ampak najbrže mislijo, da bo ta voz stal še bogve koliko časa in da medtem on že pride za njimi . . . In potem bodo pa vsi prestrašeni, ko sprevoznik naenkrat zažvižga . . . Ne, vseeno je bolje, če stopi tja . . . To se pravi: mimo pojde, kakor da jih ne vidi, in potem ga že mama pokliče, ali pa potrka na stekla . . .

Tako . . . počasi . . . kakor da je ravno prišel . . . In naprej mora gledati . . . Človek tako-le od strani itak vidi, da so notri . . . mama gleda celo ravno zdaj ven . . .

Milanček ima roke zadaj pod hrbtom in strmo koraka . . . Zdaj bo . . . zdaj je ravno vštric voza . . . Kako? Da ne? . . . Že je mimo, že je pred vozom . . . noge se hočejo same ustaviti . . . Toda ne! Če so res taki, pa ravno ne! Tu gor pojde do prvega postajališča, in tam ga bodo že še radi poklicali, ko bodo videli, da mu je vseeno . . . Samo podvzitati se je treba, ko bo voz kmalu za njim . . . No, tu ga itak več ne vidijo, — tu lahko steče . . .

Tako! Zdaj še teh par korakov zopet lepo počasi in kakor da je ves čas stopal tako umerjeno. Voz že drči za njim, — uprav skupaj prideta tja . . . Najbrže so naročili sprevodniku, naj mu namigne, če že sami nočejo . . . Ampak v voz ne pojde, — zunaj na platišču bo stal! . . .

Evo, zdaj! Milanček pogleda od strani sprevodnika, ali ga pokliče . . . No, zdaj ima oni še posla z vstopajočimi in izstopajočimi . . . Pa jih je res toliko, da človek pri najboljši volji ne more naprej . . . No, tak spravite se! . . .

Ting-ting! zapoje zvonec pod sprevodnikovo nogo, piščalka zabrlizga in voz se premakne . . . Milanček stoji kakor pribit in gleda za njim . . . Za hip se mu zdi, da je pogledal pa pa čez okno in se zasmejal . . .

„Kaj si se hotel tudi ti peljati, fantek?“ začuje prijazen glas za seboj. Milanček pogleda in vidi debelo gospo, ki se sklanja nad njega. Že so mu bile hotele solze zaliti oči . . . Toda, da bi ta gospa to videla ali kdo drugi, in da bi ga ljudje pomilovali! . . . Ne, peš pojde, — kolikokrat je že šel sam v šolo, skoro še bolj daleč! . . .

Obrnil se je in jo brez odgovora mahnil naprej. Če dobro stopi, bo skoro še pred onimi doma . . . Ampak lepe starše ima, res lepe! . . . In potem bodo še kričali nanj, ko pride domov! Ampak on ne pojde domov, — nalašč ne! K prijatelju Slavčku pojde, — pa naj jih skrbi! O, zakaj skrbelo jih bo, pa še kako, če ga do sedme, do osme ne bo domov! . . .

Vesele kočije so drdrale mimo njega, tramvajski vozovi so grmeli gor in dol. O, če bi imel tu svojega štedilnega prešička, takoj bi vzel deset vinarjev ven . . . Pa še več, — vse bi pobral in s kočijo bi se peljal . . . O, takoj jutri bo vzel skrivši dvajset vinarjev ven in si bo kupil čokolade! . . .

Milanček koraka, koraka . . . Pot je dolga, ni je konca . . . In on je tako majčken in sam na njej . . . Ko ima take starše . . . O, naj ga mama le še enkrat poskusi poljubiti, — on sploh ne bo več govoril ž njo . . . In učil se tudi ne bo čisto nič več! . . . To ima človek od tega, če prinaša same enojke domov! . . . Pa kako so se postavljali s tem njegovim izpričevalom zadnjič, — vsakemu so ga kazali, ki je prišel v hišo! . . . Same trojke bo prinesel, pa naj potem kažejo! . . .

Na križišču se ustavi, Tu začne zdaj pravo mesto. In do doma je še skoro pol ure . . . Tudi noč se že skoro dela . . . In kaj bo, če jih še ne bo doma? . . . Do Slavčka je tudi še tako daleč . . . Oni policaj tam ga gleda . . . Milančku je strašno tesno pri srcu . . . Najrajši bi jokal, če bi se ne bal, da ga zopet kdo povpraša . . . O, še zaprli jih bodo one vse tri, da pustijo ubogega otroka tako na cesti . . . Ampak njega bo policaj morda tudi odpeljal, ker hodi sam zvečer okrog . . . Ravno zdaj prihaja naravnost sem proti njemu . . . Milanček ga vidi kakor skozi meglo, kakor skozi . . . In že se je obrnil, da bi naglo ubežal . . .

„No, osliček, — ali imaš dovolj?“

Milanček se ozre. Res je papa! In zraven njega stoji mama. Ampak oba ga grdo gledata, ko bi ju on najrajši objel . . .

„Marš domov zdaj!“ ukaže trdo papa in ga porine pred se.

„Pa da moraš tak škandal napraviti vedno ravno takrat, kadar je stric poleg!“ pravi srdito mama. „Čakaj, bomo že doma obračunali! Boš že videl, kje boš nocoj spal!“

Milanček skloni glavo in molče stopa pred njima. Zdaj bi lahko že dala mir; saj če je kaj zagrešil, se je tudi pošteno pokoril . . . In kje bo neki spal? V sobi vendar . . . In na mamini postelji . . . Ko ona dobro ve, kako se skeleta boji . . . Sicer mu je že večkrat zapretila, da ga bo spravila na njegovo posteljo; ampak potem ga je še vselej poklicala, kadar je tako jokal . . . Pa seveda tako jezna, kakor je videti danes, ni bila še nikoli . . . Če bi pa le . . .

Milančka ipak malo skrbi . . . Samo to ve, da to le ni mogoče . . . Njegova postelja je že skoro čisto pri zavesi, in tam bi on ne prestal . . . Ne, toliko časa in tako glasno bo jokal, da mu poreče, naj pride . . .

Na voglu so sedli na drug tramvaj, in kmalu so doma. Pri večerji tudi mama in papa skoro ničesar ne govorita. Najbrže sta kaj sprta zaradi njega . . .

Po večerji je papa takoj odšel, in Milančku je že skoro popolnoma odleglo. Z mama se že ne bo tako težko pobotati . . .

No, neprijazna je še vedno. Trdo mu ukaže, naj se sleče. Potem ga prime in ga sama nese na njegovo posteljo. In trdo ga zavije, da se res komaj premika.

Milanček pomisli, ali bi začel takoj, ali bi bilo bolje počakati, da zleze tudi ona v posteljo. Odloči se, da bo bolje počakati, ko ve, da se bo njena jeza naglo manjšala. Pogleda od strani za zaveso in se z zadovoljnostjo prepriča, da je skelet že tam . . . Prekriža se in naglo odmoli onih deset očenašev, ki so imeli namen, da obdrže onega tam.

Mama se med tem spravi v posteljo in si naravna vzglavje, da bo še malo čitala.

Zdaj je čas, da prične.

„Mama!“ pokliče tiho. „Ali smem tja? Le-po te prosim!“ Glas mu je mil kakor beraču na cerkvenih stopnicah.

Mama še odgovori ne.

Slabo znamenje! si misli Milanček. Zato je tudi treba, da napne vse moči.

Dvigne se torej na kolena in pogleda tja čez. Mama modro čita.

Pokliče še enkrat in pove, da se boji. Nič odgovora . . . Milanček spozna, da mora spraviti na kakoršenkoli način malo življenja v to mrtvilo, pa naj pride potem, kar hoče. Počasi se torej vzdigne in tiho stopi k maminu postelji. Tam se ustavi in milo gleda.

Naenkrat zapazi v zraku mamino roko; in da ni v takih rečeh tako spreten, bi jo dobil. „Ali se spraviš takoj nazaj!“ zaupije mama.

Milanček odleti do svoje postelje in se spravi tudi nanjo. Toda sklenil je, da se bo tu stojé boril dalje. In ker je treba, da mama odloči, kako se bo stvar nadaljevala, ostane tako; češ: evo, kar si ukazala, sem . . . zaenkrat storil. In zdaj?

„Ali ležeš takoj in se pokrižaš? Ti vražji otrok, ti! Če me še enkrat razjeziš — — —!“

„Oh, mamica, saj te nočem jeziti. Ampak saj veš, da se tako bojim!“ zastoče Milanček.

„Česa se bojiš?“ nedolžno vpraša mama.

„Saj veš . . . njega . . . Glej ga tam! . . . O, Kristus, že gre sem! Mamica, mama, mamica! . . . Oh, kako se jaz tresem! . . . Poglej mamica, kako se jaz tresem!“

Milanček se res trese, grozno trese. Namreč samega sebe. In pri tem strašno, strašno joka. In neprestano vzklika z glasom, ki o njem misli, da mora iti do srca: „O, le poglej, mamica, kako se jaz milo tresem. O, Kristus, Kristus, usmili se me! Mamica, mamica, pod milim Bogom te prosim! O, Jezus Nazarenski, kako se jaz tresem!“

Milanček je dobro opazil, da je tu mamici ušel nasmeh. To smatra za dobro znamenje. In da bi tem več zaleglo, svoje mile vzdihne in pretresljive vzklike še podvoji in potrji.

No, bogsigavedi, ali je tiral stvar res pre-daleč ali je bila mama nocoj taka, — naenkrat se vrže iz postelje in hiti sem. No, Milanček dobro ve, kaj je zdaj storiti. V hipu smukne pod odejo in si jo potegne visoko čez glavo. Čakati ni treba. Že leti od zgoraj nanj, na vse dele telesa. No, debela odeja udarce prijetno ublažuje in jim daje celo neko prijetno gorkoto. Kar je pa glavno: Milanček ve, da se mamica tako še najbolj znese in da bo kmalu nato zopet dobra. Da bi ji to stvar pa še takorekoč okrajšal, obupno vika in stoka, kakor da le umira pod temi udarci in sunki.

Res je nevihta kmalu ponehala. Milanček naglo razrahlja odejo čez glavo in napeto posluša. Mama globoko sope, ko se zdaj zopet pogrinja. A še enkrat zapreti z roko sem: „Zdaj pa mi samo še črhni!“

Milanček kuka skozi špranjo svoje odeje in čaka. Zdaj, dokler še čita, vsekakor ni nič več napraviti. Jokal bi že, a to se je danes očitno ne prime. Najbrže se je nad papačkom zelo razjezila. Nič ne pomaga: treba je počakati, da ugasne luč. Potem bo poskusil še enkrat.

Toda kaj pa če bi tudi potem ničesar ne opravil? In mogoče bi bilo nocoj tudi to! Če bi se pa to zgodilo: da bi namreč ugasnila luč in njega ne pustila tja, potem bi tega ne prestal! Zakaj potem bi ga bilo res grozno, grozno strah samega tu. In to se zgodi lahko prav kmalu . . . Saj ve, kako je z mano: Nekoliko časa res čita; potem jo kar naenkrat začne premagovati spanec. Knjiga ji leze nizdol, nizdol; no, ona jo zopet vzdigne; pa zopet nizdol, nizdol . . . Potem mama nekoliko časa mirno leži in se s knjigo ne tepeti več, kakor pravi papa. Potem poskusi še enkrat; a ko ne gre, naenkrat položi knjigo na nočno mizico in ugasne . . .

Ne, res, treba je začeti še pravočasno . . . Moliti namreč . . . Če odmoli dotlej le šestdeset ali sedemdeset očenašev, je stvar zagotovljena.

In Milanček prične brez odlašanja. Ko se knjiga prvič povesi, jih ima že trideset. No, do šestdeset je še daleč, in Milanček se požene. V hipu, — še pred maminim odmorom, — jih je že dvajset več. In čeprav je danes mama celo pred časom ugasnila, so dotlej že vsi pod streho.

Že se hoče tiho dvigniti, ko se spomni, da onih dvajset, katere je imel za pravo večerno molitev, danes še ni opravil. In lahko bi se zgodilo, da bi si Bogec vštel dvajset od onih najprej na ta račun in bi jih ostalo tam samo štiri-deset. Naglo torej popravi še to zamudo in se potem z utripajočim srcem napravi na pot.

Oprezno privzdigne odejo od te strani in smukne noter . . . Mamica hvala Bogu že trdno spi . . . Zakaj nekoliko se je itak še bal, če bi bedela . . . Seveda bi Bogec že napravil tako, da bi spal tu; a morebiti bi moral ipak še en-

krat nazaj . . . In zato se je stisnil tudi čisto ponižno prav na kraj postelje.

Ali tu se mamica naenkrat v snu ali kali obrne in iztegne roke sem, da so se ga dotek-nile. Za hip je bilo, kakor da ga hočejo potisniti od sebe, dol čez rob. No, Bogec takoj napravi, da so se še zadnji trenutek premislile: potegnile so ga bliže na mehke grudi in so tako ovite okrog njegovega malega telesca zopet otrpnile.

In Milanček je bolj ko kdaj uverjen, da njegov pripomoček ne more in ne more odreči .

Spomin iz polnoči.

Spisal Stanko Svetina.

To se je zgodilo sedaj že četrto noč in natančno vem, da se mi prikaže tudi nocoj. A vendar nimam halucinacij, vsaj meni se zdi, da ne. Moji živci delujejo normalno, razburjenosti ni in oči gledajo kakor podnevi, nobene vročice ni v njih. Moj Bog, saj vendar ni vredno, da bi si težil po tolikem času vest in si sam napravljaj grozne in mučne ure. Že zdavnaj bi bilo lahko pozabljeno. Toda ne. Sredi noči v mirnem spanju se strese moje telo, tako da čutim sunek celo v mazincu roke. Glava mi postaja vroča in na čelu se mi zbirajo potne kaplje. Sedim napol v postelji in buljim v temo. Nenadoma razgrne nevidna roka črno zaveso in v kotu ob vratih se pokaže njegov blede obraz s črno rano na sencu, iz katere kaplja rdeča kri. Fej, ne maram videti krvi, groza me je pred njo! A on me gleda ravnodušno, tako mirno, skoro topo. Nobenega očitka ni v njegovih očeh, nobene jeze, nobene sovraštva. Mencam si oči, brišem z robcem potne srage s čela, govorim, govorim glasno: on stoji tam vseeno, nepremičen, ravnodušen, z mirnim izrazom v očeh. Ah, kje je moj mir, kje je moj mir? Prijatelj, kaj hočeš od mene?

*

To se je zgodilo pred kakimi osmimi leti, ko sem še sanjaril po Pragi, po tisti Pragi, ki edina vpliva nate v vseh tvojih razpoloženjih.

Imel sem v tistih časih prijatelja, ki mi je bil v resnici drag. Ni je bilo med nama žal besede, ne v srcu in ne na ustnih. Živela sva nerazdružna in on je vedel, kaj sem jaz, in jaz sem vedel, kaj je on. Nobene hinavščine, nobene hlimbe.

In tisti večer mi je kazal njena pisma, ki mu jih je pisala z dežele. Bila je v njih ljubezen do drugega in tisti drugi je bil moj prijatelj. Zato se nisem zmenil ne za zvezde in ne za nageljne in lunine žarke, ki so bili v njih.

Sešli smo se v neki kavarni, tam onostran Vitave na Smihovu. Prišla je z njim, velika, ponosna, lepa. Nje stas je bil vitek, grudi nebeške, lasje zlati, spleteni v frizuro, ki je imponirala, oči sladke, zobje beli kakor sneg in noga majhna, poljuba vredna.

Govorili smo to in ono. Čutil sem, kako mu je drag vsak njen pogled, vsaka njena beseda. Bila je vesela in je govorila mnogo in marsikaj. Meni je lepa Ana ugajala, ker ni modrovala o literaturi, poeziji in slikarstvu. Za take žene hranim že od nekdanj svoje spoštovanje.

Opazil pa sem, da ga ona niiti polovico toliko ne ljubi, kakor jo ljubi on. Vem, da mi je pri slovesu krepko in pomenljivo stisnila desnico.

Tiste čase sem bil kaj vihrav človek, tolkel sem s pestjo po mizi in govoril o „pravica-h posameznika“.

Drugi dan smo zopet sedeli v isti kavarni in pri isti mizi. Prijatelj je gledal predse, molčal in kadi cigareto za cigareto. Jaz sem mnogo razlagal in pripovedoval. Opazil sem, da je ona pozorna. In ker sem govoril takrat o „pravica posameznika“, ni čudno, da sem ji stisnil ob slovesu desnico trdo in pomenljivo. Njena roka se je v moji tresla.

Ko sem prišel tretji večer v kavarno, sem našel Ano pri mizi samo.

„A kje je Pavel?“

„Piše, da je bolan.“

Razumel sem, pobledel nekoliko, toda Ana je bila tu in se mi je smejala. Prisedel sem. Med pogovorom sem premagal vest. Skrival pa sem se jako previdno. Kakor hitro me je zgrabilo v prsih, že sem se oprostil s „pravico posameznika“. Pozno v noč sem plačal in odšla sva v tesnem objemu.

Na poti mi je bilo včasih mučno, ker se na noben način nisem mogel otresti tistih drobnih zbadanj v prsih. Ona pa je hodila ob meni ravnodušna, mirna in vesela, kakor se ne bi nič zgodilo. Ko sva prišla pred hotel, sem pozvonil hitro, brez preudarka.

Ne vem, kaj sva govorila tačas, ko sva bila sama v sobi, dozdeva se mi le, da mi je bilo vroče. Odložil sem suknjo in sem mimogrede pogledal na uro. Kazala je polnoči, natanko polnoči. Položil sem uro na nočno mizico poleg postelje in sem odpel telovnik. Slekkel sem ga in ga obesil na klin poleg suknje.

Tedaj so se odprla vrata, in videl sem, da sem jih pozabil zakleniti. Na pragu je obstal prijatelj. Oblečen je bil v temno suknjo s privihanimi okraji, obraz njegov je bil bled in izpod temnih obrvi so gledale njegove oči tja v sredo izbe, kjer sem stal jaz. Zrle so mirno, skoro topo, brez jeze, brez očitka in sovraštva. Tudi lice njegovo se ni izpremenilo in le v kotu usten se mi je zdelo, da sem zapazil tanko črto, izraz grenkobe.

Molčal sem in se skrivaj ozrl na Ano. Slo-nela je vznak na postelji, roke sklenjene na od-peti bluzi in v očeh neizmeren strah in groza.

Tedaj se je oni med vrati obrnil in odšel brez besede. Slišal sem trde korake po hodniku in pozneje škripanje hotelskih vrat.

In drugi dan se je pripetilo ž njim tisto, česar ne maram misliti.

*

Vem, natanko o polnoči bo razgrnila nevidna roka črno zaveso in v kotu ob vratih se bo prikazal njegov blede obraz s črno rano na sencu, iz katere kaplja rdeča kri. Oči bodo gledale vame široko odprte, mirne in brez izraza. Nobenega očitka ne bo v njih, nobene jeze, nobenega sovraštva.

In to boli, boli. Ta topi izraz njegovih oči me reže v srce in zdi se mi, da čutim v prsih fino ostrino noža, ki se vsak hip poglablja nižje in nižje.

Vprašanje.

Letos pa zgodaj sveti Bog oče
v goste šent Jurja nam je poslal!
Iskro zakadil mladi se Jurij
v hrib in travnik je z lipancem,
gori na Kumu šele obstal.

Kamor vdarila zlata je podkev,
viknil iz zemlje sladek je smeh,
s smehom pa cvetje, s cvetjem veselje,
da se je samega gorkega upa
srce topilo v trpečih ljudeh.

In so zapeli zvončki srebrni,
kakor nikoli nikjer ne pojó,
in zatrobile trobentice zlate.
Kaj pač ve trobite, kaj vi zvonite
letu šestnajstemu? – Mir al vojsko?

Maister.

Prijateljska zgodba iz Levstikovega življenja.

Objavlja Avgust Žigon.

(Dalje.)

3. Odhod Levstikov na Dunaj.

(Devet listin.)

Štiri pesmi Levstikove je bil šele, po dve in dve, dotedaj prinesel „Zvon“, in sicer prvi dve (15./I.) res sredi ter ne na čelu lista, drugi dve (1./II.) pa že, — ne vemo ali navzlic Levstiku ali pa z njegovim soglašanjem, — po Stritarjevi uredniški misli na prvi strani, „da se pesmam skaže čast, katera jim gré“. In poslej so izhajale vse, kar jih je Levstikovih, vse do ene same dosledno na uvodnem (t. zv. „častnem“) mestu vsake številke „Zvona“ — v tej-le zaporednosti:

List 1. (1./I.): nima še nič Levstikovega.

• 2. (15./I.), pa str. 21: Blagor.

(Zbr. sp. 1./177).

Pri Jerneji. — Kamenski.

(1./77: 20. avg. 1869).

• 3. (1./II.), str. 33: Sénčnica.

(1./71-3: 14. avg. 1869).

• 34: Romarska cerkev. — Radovan.

(1./74: 19. avg. 1869).

• 4. (15./II.), str. 49: Slika.

(1./97: 28. okt. 1869).

Déklíci. — Radovan.

(1./84: 25. avg. 1869).

• 5. (1./III.), str. 65: Poročilo. — Radovan.

(1./90: 31. avg. 1869).

• 6. (15./III.), str. 81: Vse misli se verté ob tebi.

(1./76: 20. avg. 1869).

Svarilo déklíci. — Radovan.

(1./81: 24. avg. 1869).

• 7. (1./IV.), str. 97: Skerb.

(1./83: 25. avg. 1869).

Tebe ne dolžim. M—c.

(1./96: 22. okt. 1869).

• 8. (15./IV.), str. 113: Kako je to hudo. — N. O.

(1./94: 10. sept. 1869).

• 120: Z lasmí povito cvétje. — N. O.

(1./71: 13. avg. 1869).

• 9. (1./V.), str. 129: Prisega v maščevánje.

(1./79: 23. avg. 1869).

Págovor. K—s.

(1./81: 24. avg. 1869).

• 10. (15./V.), str. 145: Sanje. (Dalje prih.)

• 11. (1./VI.), str. 161: Sanje. (Dalje.)

• 12. (15./VI.), str. 177: Sanje. (Konec.) — A. Z.

(1./251-9: 19. avg. 1869).

Preskrbel je bil Levstik s tisto svojo pošiljativo z dné 28. decembra 1869 potemtakem Stritarja ravno za prvega pol leta z verzi. Niso pa te pesmi bile raztresene ter po sili zbrane in po sili združene slučajnice, ampak vse vkup pravzaprav ena sama notranja enota, vse iz enega impulza in vpliva, vse iz istega ognja, iz enega samega doživljaja, ki je njim vsem — enotno žarišče njihovega izvora. In kot eno samo enoto jih je tudi Levstik sam zaokrožil z nekakim, Prešerna opominjajočim uvodom („Blagor možu!“) in še z epilogom, ki ga je kot takega označil sam Levstik z naslovom „Págovor“.¹⁾

Za drugega pol leta pa je Levstik založil Stritarja v prvi vrsti s prozo, in sicer za vse od 13. pa do 24. številke izven ene:

List 13. (1./VII.), str. 204/5: Pogovori iz Lukijana. (Iz V. Vodnikove rokopisne ostaline. *) — Priobčil Fr. Levstik.

I. Asklep in Heraklej.

II. Menip in Merkur pred peklom.

• 14. (15./VII.), str. 220/1: III. Haron, Menip, Hermet.

• 15. (1./VIII.): nima nič Levstikovega.

¹⁾ Da je bila vsa ta skupina res že v tisti Levstikovi pošiljavi, priča nam število verzov. Stritar piše 3./I. 1870: „Razen „sanj“ sem naštel 371 verzov“: in res jih je vsega vkup 375, torej četvorica več od Stritarjevega števila, — kar nam kaže, da je Levstik pač pozneje nekje dodal pred natisom še eno štirivrstično strofo.

* Z naslednjo urednikovo pripombo pod črto (na str. 204), ki kaže, kakó si je Stritar pomagal preko zadév, ki mu jih je zastavljal na pot Levstik: Če tudi smo načelo izrekli, da hočemo v „Zvonu“ samo izvirne stvari tiskati, vendar pri Vodniku odstopamo od tega pravila, ter se nadejemo, da nam bodo čitatelji prej hvaležni nego nevoljni; kajti prvič je te stvari malo, ker je preložil samo tri pogovore slovečega Lukijana, kolikor se jih je namreč našlo v njegovi ostalini: drugič je zanimljivo videti, s kakimi raznimi spisi se je bavil, ter kako je klasične gerške misli prelagal v slovensko, takrat še zelo okorno besedo. Pustili smo razen pravopisa vse po njegovo, celo napake in hibe, katere gerškega jezika vajeni čitatelj sam najde, ako izvirnik primeri Vodnikovej prelogi. Rad mu jih oprostí, če pomisli, koliko se je ob njegovem času sploh gerščina znala. „Uredn.“

- List 16. (15./VIII.), str. 241: Ogledi. — M. P.
(1./100 „Nevěsta“: 12. febr. 1870).
17. (1./ IX.), str. 270/2: Gospodom naročnikom „Pavlihe“. — Fr. Levstik.
18. (15./ IX.), str. 273/4: Knezov sin. M—c.
(1./278-80).

In tu srečamo sedaj značilen dogodek! Kakor je bil nekoč prepustil pokojni Janežič l. 1868 Stritarju vse poslednje polletje svojega „Glasnika“¹⁾, dal je Stritar zdaj tu vse zadnje četrtletje „Zvona“ Levstiku, da se oddáhní v satiri in polemiki. Sklenil je Stritar v pričujoči 18. številki (na str. 287) namreč svoje „Literarne pogovore“ strmo z neko ogorčeno resignacijo, ter — za odgovor slavni gonji v „Novicah“ zoper „Zvon-Pavlihovce“ srdit zasukal ost v Levstikovo obrambo s tistimi opomina vrednimi, a pri nas pozabljenimi besedami:

„Gorjé mu, kedor hoče pri nas resnico govoriti. Vse gre nanj, v tem so vsi zložni. To sem izkusil sam, to je izkusil posebno žalostno moj prijatelj, katerega mi pač nij treba imenovati. Kako se ravna z najboljšim rodoljubom, z možem, ki je toliko storil za razvoj slovenskega jezika, slovenske literature! In koliko bi mogel še storiti? Kaj hočemo reči stranki, katera tako preganja, tako zatira najboljšo moč!

„Zvon“ si šteje v častno dolžnost, preganjanemu biti zadnje pribežališče.

„Zvon“ se je ogibal do zdaj, kolikor mogoče, vseh osebnosti.

Da tu nezvest postane svoji nameri, za to se mu bode še enkrat, ko pravica premaga, hvala vedela, če nas vse ne moti.

Na mesto literarnih pogovorov torej, katerih pač ne bode nikdo preveč pogrešal, bode zanprej g. Levstik, ki je predolgo molčal, nam pripovedoval nekoliko dogodkov iz svojega življenja, sebi v pojasnilo in opravičenje a drugim v koristen poduk. G. Levstik ima besedo. S.(tritar).“

In sledila je tista srdita oktobrska „diploma“, ki je vsa s posebnim povdarkom posvečena Ljubljani, a „Triglaván iz Posavja“ in pa „Pasji pogovor“ posebej — „Očetu“, kakor tudi Levstikov pomenek „O Vodnikovem rokopisu“. Bila je to prava Bleiweisova številka „Zvona“, ki je — historik ne prezri poslej, ampak jo preberi vsakokrat, preden kdaj kaj hočeš o „Solncu in planetih Noviškega obnebja“!

¹⁾ Prim. Časopis za zgodovino in narodopisje IV. (1907), str. 152.

Toda vzdržimo tudi še za to značilno četrtletje, tja prav do konca letnika, pričeti pregled Levstikovega dela v „Zvonu“ 1870!

- List 19. (1./ X.), str. 295/300: Lesníke. 1.—36. (Dalje prih.)
- 300/304: O Vodnikovem rokopisu. I. — Fr. Levstik.
20. (15./ X.), str. 310/315: Doktor Bežánek v Tožbánji vasi. (Pobožna pripovedka.) — (Dalje prih.)
- 315/317: Lesníke. 37.—61. (Dalje prih.)
- 318/320: O Vodnikovem rokopisu. II. — Fr. Levstik.
21. (1./ XI.), str. 325/327: Lesníke. 62.—81. (Konec prih.)
- 327/332: Doktor Bežánek v Tožbánji vasi. (Dalje prih.)
- 334/336: O Vodnikovem rokopisu. III. — Fr. Levstik.
22. (15./ XI.), str. 343/349: Doktor Bežánek v Tožbánji vasi. (Dalje prih.)
23. (1./ XII.), str. 358/361: Doktor Bežánek v Tožbánji vasi. (Konec prih.)
- 362/367: Stó p e r v. — S. L. (= Stritar in Levstik).
24. (15./ XII.), str. 380/383: Doktor Bežánek v Tožbánji vasi. (Konec.) — L. (z morálo: da svet „na vse strani dere „nedolžno nevednost preprostih ljudij.“)
- 383/385: Lesníke. 82.—100. Levstik.

Takó je skončal „Zvon“ svoje prvo leto. „In zadnje“, je rekel takrat Stritar. „Ako bodo Slovenci res kedaj čutili potrebo li erarnega lista, vedeli si ga bodo ustanoviti družega, boljšega, brez menel“ Slabe volje, vsega naveličan je Stritar, ko je navdušeno zastavljeni letnik z Levstikovo izdatno pomočjo vzdržal v pričeti višini do konca, oznanil dné 15. decembra „Zvonovim“ naročnikom, da „Zvona“ ne bo več. Sam ga ni maral (— „jaz nisem za to“ —), Levstik ga pa tudi — „nikakor ne“ — ni hotel „za njim“ na svoje ime nadaljevati!¹⁾ „Diem perdidi, amici!“

In vendar je Stritar v tistem prvem letniku svojega „Zvona“ z Levstikom podal in vstvaril slovstvu spomenik, naravnost kulturno-zgodovinski monument nevenljíve vrednosti, monument o poizkusu prehoda iz Bleiweisove v boljšo dobo. Nič ni res, da je bil izgubljen tisti dan, ki ga je vzel, izčrpal ta poizkus! „Fulgura frango“ — je bilo „Zvonovo“ načelo in upanje ob njegovem pričetku; a prišlo je drugače; vzbudil je nevihto, ki je slednjič obveljavila svojo premoč, da je moral utihniti „Zvon“

¹⁾ Prim.: Lj. Zvon 1889./81. (= Stritar, Zbr. spisi VII./str. 171-2.)

utrujen od njene sile, — ne pa da bi jo upokojil ter ublažil mrzke duhove. A da je le vzdržal eno celo leto „Zvon“, da je le dovršil pričeti letnik svoj, — zadošča mu to in nič več mu ni bilo treba: dogotovljen je bil s tem važen mejnik, ki se bo morala zgodovina našega slovstva ob njem pomuditi nekoliko dalje kot doslej ter posvetiti mu v označbo njegovega pomena v razvoju domačega življenja našega posebno, temeljito, globoko poglavje — podobno poglavju o Kastelčevi „Zhbelizi“ — z naslovom „Zvon 1870.“

„Zvon 1870“ je glavno in največje literarno delo Stritarjevo. Bilo je zanj potreba enega celega leta trdó neomajne volje — dveh združenih moči tiste dobe: Stritarja in Levstika. Minil pa je bil tu, da ne zábimo, šele prvi mesec „Zvonov“, mesec januar l. 1870; kje je bil tu še — monument?! Stavili so šele četrto številko ter v njej šele Levstikovo „Deklici“, tiste dni zeló občudovano, nam dandanes zeló znamenito pesem, ker je — dala povod, da je Stritar pisal Levstiku srdito pismo — po pomoč: odkrit poziv, naj vendar pride na Dunaj k „Zvonu“! In Levstik je privolil, — ter rešil s tem sebe in tisti „Zvon“, ki ga imamo danes kot fakt slovstva in zgodovine iz l. 1870 pred sabo: prvi vrh nove dobe naše, protest in program novega boljšega duhá zoper mrzko naštuljeni, brezsrčno ledeni, nedostopno vase zaljubljeni, ko pena puhli, farizejsko zastrti, avtokratsko tiranski egoizem bleiweisovskega „očetovanja“ v naši domovini!

1.

Ljubi moj!

To je vendar sam hudič! Vsako reč mora človek sam opravljati, če ne, pa gre vse narobe. Tvoja tako lepa pesem: Deklici je vsa zmedena. Stavljena je bila prav, pa ni šla vsa na eno stran, zdaj jo je pa ta šema tako vredil, da se mora iti po 2. strofi na drugo stran, potem pa spet nazaj. Lepo prosim, nikar mi ne bodi hud! jaz nisem kriv te zmešnjave. Ekspeditor in g. Levec sta bila ves dopoldne v tiskarni za zadnjo popravo in vravnavo; pa hudič vedi, da nista videla! Saj pravim, človek mora vse sam — pa ni časa. Ne morem Ti dopovedati, kako me to greje! Tudi v literarnih pogovorih je nekaj izpuščenega — za tó ni reč tako [ro] jasna.

Glej! za to pravim, pridi prej ko moreš.

Če Blisk izhaja le 2krat na mesec, menim da mu ni treba kavcije, ne kolka.

Zdrav!

Tvoj

Na Dunaji 13. Feb. 1870

St.

P. S. Ravno je bil ekspeditor pri meni; Levec je pripeljal nekoliko fantov, ki reč popravljajo, kolikor moč, pišejo namreč številke nad posamezne strofe! V prihodnjem listu se ta reč pojasni; še enkrat! ne bodi hud! —¹⁾

*

V Ljubljani 16/2 1870.

Dragi prijatelj!

Tvoje pismo sem prejél, in precej se odločil, priti na Dunaj; samo ena stvar je: novci! Jaz ne morem pošteno iz Ljubljane, če ne dobodem 200 gld. Najsilnejše dolgove sam veš, da je treba plačati; a da bi mi ti toliko dal, tega se ne smem niti ne morem nadejati, če tudi bi mor-da pozneje še vse lepo poravnala, kajti „Blisk“ bi že toliko nesel, da bi človek mogel kak krajcar vrniti, in tudi pri „Zvonu“ bi delal. Če mi torej moreš pomagati, pomagaj mi, in še pred koncem t. m. bodem na Dunaji. Sam veš, v k-kih stiskah sem bil. Vsa obleka je šla; nekoliko bi si je moral pripraviti, kajti svet človeka sodi, kakoršnega vidi.

Skrivnih zvez nimam, če tudi ti bodem celó o tem vedel mnogo povedati, nego zdaj nimam niti časa niti nisem pri mirnej volji. Tvoje pismo me je vsega razbúrilo. Veselí me, da ima „Zvon“ toliko naročnikov. Kar se tiče moje pesni: „Deklici“, res je zeló sitna ta pomota, nego kaj se hče! Ne grizi se zaradi tega preveč! Po Ljubljani sem uže oznanil, da mislim iti na Dunaj, samo če mi ti moreš pomagati. Hitro mi odpiši. Pozdravlja te za zdaj

tvoj hvaležni prijatelj

Levstik

Dostavek. V „Zvonu“ si mi pa preveliko kapelico sezidal! Ali nij to malo preveč? Med

¹⁾ Zvon 1870, list 5., 1. marcija, na str. 80 pod „List-nico vrednikovo“: **Poprava.** V zadnji list se je vrinila prav neprijetna pomota. V pesmi: Deklici, ki je bila čisto prav stavljena, moral je stavec preložiti polovico na drugo stran; pa je pozabil potem preverstiti strofe. Brati se mora torej po 2. strofi na drugi strani 1. strofa; potem zopet na prvi strani 3. 4. in zadnjič še le na drugi strani ostali strofi, kar pazljiv bralec pač tudi sam najde; vendar so se zaznamovale z velikim trudom pri vseh iztisih strofe, kako se morajo brati po versti. Hvalo gospodóm, ki so prostovoljno prevzeli ta trud! —

naročnike zapiši tudi g. Janeza Šinka pri Jugovici v Kranji; novce ti pošlje || tebi dobro znani suplent na tukajšnji realki g. Jakob Hafner, kateri mi je ta posel naročil.

Na vnanji strani naslov: | Sr. Wolgeboren | Josef Stritar | Redakteur des „Zvon“ | in Wien | I. Johannesgasse 16. | — Poštni pečat dunajski: WIEN 17/2 6... 70; ljubljanski pa je odpadel s poštno znamko vred.

*

Pa še en dostavek! Gregorčičev pristop k „Zvonu“:

Čestiti gospod!

Zvonov prijetni glas je zbudil tudi mene iz dolgega spanja. Opravim se, da v svetišče hitim s pohlevnim šopičem v rokah, kateri na darilnik položim. So li cvetice po godu, z veseljem bom drugih nabiral; če pa ne, tudi [voljno] vrednejšim in lepšim prostor in čast pustim, da venčajo novi „Zvon“!

Za občinstvo sem le črka: R. G.

Za Vas pa z iskrenim spoštovanjem

V Kobaridu 14/2 870. Š. Gregorčič
kaplan.

P. S. Priložena je tudi naročnina za drugo polletje.

Zdravstvujte!

Iz Stritarjevega odgovora v „Zvonu“ dné 1. marca 1870 izvemo, da so „pohlevni šopič“ Gregorčičevega pisma bile skromne tri pesmice („Kje sem bil?“ „Siroti“ in pa „Njega nij“¹⁾), ki pa so Stritarju izvabile veselo priznanje: „Pesnika sem našel!“²⁾, a v „Zvonu“ samem (na str. 80) zelo laskavo zahvalo pesniku. „Poslane tri pesmi, naravnost rečemo, so nas prav prijetno osupnile. To je vendar enkrat prava poezija, to je pravi čut; to pride od serca in gre do serca. To niso pesmice skovane za slavo, ali bog ve za kaj; take rožice ne rastó ob srenjskih potih, tudi ne pašnikih, mora se iti že malo dalje ponje.“ Le oblika Stritarju še ni zadoščala; in prvo je Stritar Gregorčiču nekoliko predrugačil kar sam, drugi dve pa mu vrnil, da jih vzemi pesnik še enkrat pod pilo. „Oblika je sem ter tje pomanjkljiva, tako da se ne morejo še tiskati vse take, kakor so. Tudi v natisnjeni drugi smo prenaradili malo 3. strofo, zdelo se nam je potrebno:

Pa oča se moti in mati,
Dolžita me skrivnih hudób;
Saj nisem iz ljubine sobe,
Prišel sem naz ljubičin grob!

¹⁾ Zvon 1870 (str. 71: 1./III. ter str. 103/4: 1./IV.).

²⁾ Fr. Levec, Zlata knjiga. (Lj. Zv. 1882, str. 312: 1./V.).

Beseda „hudob“ ni tu na pravem mestu; tudi se pač ne more pri nas še reči: naz grob; pri vsem tem pa se ne rimati čisto besedi, hudób in grób. Prosimo Vas popravite tudi 2. in 3. poslano pesem, zlasti gledé na čistoto rim, in kmalo nam tudi družega kaj pošljite.“ —

Tako je pozdravil Gregorčičev „pohlevni šopič“ v „Listnici vrednikovi“ Stritar s tiskanim pismom, ki nas posebej zanima zaradi kriterijev, po katerih je Stritar presojal pesem in njeno vrednost.¹⁾

2.

V času tistih dni med gorenjim Gregorčičevim dopisu in gorenjim Stritarjevim odgovorom pa se je zadeva Levstikovega odhoda iz Ljubljane na Dunaj srečno izmotala iz krize, ki jej je bil povod poslednje pismo Levstikovo: novci! Bil je Levstik takrat, ob dnevu petega lista „Zvonovega“ (dné 1. marca 1870) takorekoč že na poti proti severu. Izravnala pa se je zadeva potoma naslednjih jako značilnih „odkritosrčnosti“ v zasebnih dopisih od 19. do 22. februarja 1870 tako-le:

Ljubi moj!

Govoriva odkritoserčno, kakor gré možém. Bral sem Tvojo številko, na tó posvetoval se sè „Zvonovo“ blagajnico, pa videl sem, da vse na enkrat mi je nemogoče. Ta je reč tako: Zvon ima res precej naročnikov, todá vsi naročniki niso plačniki. Znano Ti bo, da sem prevzel vse Jurčičeve naročnike brez vsega odškodovanja, še dobre besede nimam za tó. Potem je dijakov naročenih 570 (po 2 gold. vsi) od vseh teh nisem prejel do zdaj — krajcarja! (razen kranjske gimnazije, za katero mi je poslal prof. Vodušek 14 f.) In — kakor je videti, tudi se ne morem nadejati kmalo plačila, vsega pa nikedar ne! Sam papir me velja za leto 288 fl., če pa moram tiskati 1100 eks. pa še več. Iz tega lahko vidiš, da Zvonovo stanje ni presijajno; brali bi ljudje — brali, pa kritikovali in svetovali in pritoževali se za vsako malenkost — vse za domovino! Ali plačevali — a — ta je pa druga (Od 3 gimnazij

¹⁾ V svojih „Poezijah“ (II./22: Vasovalec?) ni Gregorčič vsprejel teh izprememb, ampak ostal pri svojem. Gregorčič je poslal „Zvonu“ poleg prvih treh res še „drugih cvetic“, ker so v letniku 1870 še naslednje njegove: Moje nade. R. G. (1./VI.: str. 169/70); Ne tožim. — V mraku. R. G. (15./VII.: str. 209, prvič na uvodnem mestu lista); Na polji. — V kerčmi. Gorski. (1./XI.: str. 321, na čelu lista obe); Novi most. Gorski. (15./XI.: str. 337).

nisem prejel še krajcarje¹⁾ za B. Miranove pesmi!

Nikar se torej ne čudi, ljubi moj! če ti ne storim toliko, kolikor bi rad. Saj to vendar veš, da mora vsaj nekoliko ostati podlage za Zvon; sicer mi pojde, kakor Jurčiču. Govori torej odkritoserčno, kakor jaz: ali moreš pošteno zapustiti Ljubljano || če Ti pošljem 100 goldinarjev? — Kar je bolj silnega bi poravnal, če imaš pa še kaj dolgov, kaj se ne moreš pogoditi z ljudmi — da jim pošiljaš od tod na mesec, kaj je to kaj posebnega, nenavadnega? Vsak pošten človek mora biti s tem zadovoljen. Kar se tiče oblike, bilo bi pač nar boljše, da si je kupiš na Dunaji, dobiš jo lepšo in cenejšo.

Prosim Te še enkrat, odgovori mi odkritoserčno — glej pomagati si moramo na sveti, kakor si ravno moremo — pa poterpljenje imeti. Seveda, ko bi človek imel, da bi kar posegel, pa nima!

Kapelica, ki sem ti jo sezidal v Zvonu ni nikakor prevelika, kakor se ti zdi, le spni se po konci, pa boš videl, da se zadeneš z glavo ob strop — stegni roké — pa ti bodo stene na poti. Človek bi Ti postavil rad sv. Stefanovo cerkev, pa ne more vselej, kakor bi hotel.

Piši hitro, natanko — naravnost, težko pričakujem odgovora. Tvoj

Na Dunaji 18/2 70.

Stritar.

Po zelo dolgih letih je končno segla tu dobra roka Levstiku — naproti! In trdó preizkušeni mož jo je vedel ceniti; daleč dá pogledati ter mnogo zaslutiti otroško-zaupna odkritost in pa tista hitrica Levstikovega odgovora, ki ga je brez dolgega prevdarjanja ter brez vsakega odlašanja vrnil Stritarju na Dunaj. Levstiku — se je nestrpno mudilo! In to pove človeku pač zelo dosti... če bi prav pismo samo bilo naravnost prazno, kar pa ni!

V Ljubljani 19/2 870.

Dragi prijatelj!

Precej Ti odgovarjam, če tudi težko. Preračunil sem vse svoje stvari. Če plačam najsilnejše dolgove, s katerimi zaradi poštenja ne morem odpotovati, in če si družega ne kupim nego eno prav cenéno suknjo, da na potu ne zmrznem

¹⁾ Očitna hiba pisave nam.: krajcarja. „Boris-Miranove“ (= Stritarjeve) Pesmi se bile izšle na Dunaju 30. oktobra l. 1869.

zda v zimi, ne izhajam izpod 130 gld., in na Dunaji skoraj ne bodem imel dosti več nego kake male goljdinarčke, brez katerih si človek niti v gostilnico ali kavarno iti ne upa. Ako mi moreš toliko poslati, stori mi, lepo te prosim, ako ne moreš, ne smem iz Ljubljane. Prosim te, ne misli, da sem te hotel odreti. Saj veš, da je to misel tvoja dobrota izprožila, za katero ti ostanem do smrti hvaležen, ako mi moreš pomagati ali ne. Jaz bi bil samo še nekaj silnih dolgov rad poplačal, ktere sem zdaj tudi odložiti sklenil, ter kupil si nekoliko perila, ktereга zdaj tudi ne kupim. A da imam dolgove, nej čudo. Od lanskega 25. decembra sem zaslužil od „Maticе“ 100 gld., od Slavije 80 gld., od „Sl. Naroda“ za toliko uvodnih členov in dopisov kaci 50 gld., || kar je vsega 230 gld. V Trstu sem bil dve leti brez službe, pri „Napreji“ sem delal $\frac{3}{4}$ leta, potlej sem bil zopet na cesti menda $\frac{1}{2}$ leta, pri Matici sem imel po 30 gld. na mesec; potem so me zopet spodili uže prvo leto. Pri slovarji sem imel tudi samo po 30 gld. na mesec. Od Trsta se mi torej nikoli ni bilo mogoče iz dolgov izkopati. Vilhar mi je bil dolžan 400 gld., ko sem šel od njega. Hotel mi je za vse dati samo 50 gld., po dolzem prepiru mi je dal 100 gld., po 1 letu mi je v Trst poslal z jezo 100 gld., in ko sem prišel k „Napreji“ prejmem 180 gld, kajti utrgal mi jih je 20 gld. Teh 180 gld. sem poslal v Trst za dolg, ktereга sem bil na menico naredil, predno sem odpotoval. Zda vidiš, kako stojim. Odkritosrčnejši ti ne morem govoriti. Ti imaš zlato srce; ali kdo je kriv, če ne ti sam, ako hočeš iz valov potegniti tako globoko pogreznenega utopljenca?

Če mi ne moreš pomagati, družega prijatelja nejmam, in ostanem na sramoti, kajti vsa Ljubljana vé, da mislim iti na Dunaj. Stori torej po svoji moči in po svojem razumu, ker jaz nikakor nečem in ne smém še tebe s seboj pogrezati.

Srčno te pozdravljam

Tvoj hvaležni prijatelj
Levstik

Naslov na vnanji strani: | Sr Wolgeboren | Herrn Josef Stritar | Redakteur des „Zvon“ | in | Wien | I. Johannesgasse. 16. | — Poštni pečat: WIEN 21/2 8. F. 70; ljubljanski pa je z znamko vred odtrgan.

(Konec prih.)

Zadnji prameni.

Spisal Josip Kostanjevec.

I.

Pred Veliko nočjo je, srediaprilski dan, obraz med smehom in jokom, solnce in dež. Korak za korakom leze zelenje iz doline v goro, mešajo se barve, še par dni in stara košata bukev na najvišjem ostrem vrhu si dene nov dragocen plašč, kakršnega še ni stkala človeška roka. Počasi leze, leze in se giblje, solnce se smeje, zamiži, drobne kaplje iz razcefranih, ob robih s solnčnimi žarki pretkanih oblakov bliskajo po mlačnem vzduhu, vriskajoča svetloba se menjuje z molčečimi, vijoličasto nadahnutimi sencami. Od vseh strani prasketanje, šumenje, žuborenje in šepetanje — življenje prihaja po polju, po gozdu, po vzduhu, po rekah in potokih, po valovanju in vzdihovanju vetrov, od juga hitečih. Prihaja in ostaja, opaja in omamlja, pomlaja in preraja, dviga in obrača v vrtincih kakor staro, sto jezikov govoreče vino iz trške gorice. Pozdravljen Juraj, sveti Juraj, zelena je tvoja čelada, zelen tvoj široki in dolgi plašč, bleščeč v jutranjem solncu, padajoč po zalitih bokih tvojega belca, visoko čez goro brzečega, v sinji daljavi tonečega . . .

Visoko gori na „Ninivah“ sedi Hojnikov Tinče. Sključen je, zavrt v obnošeno črno pelerino, izpod katere sentimentalno bingljajo drobne nožice, udarjajoč narahlo po taktu ob belo okrušeno steno. Enakomerno se premikajo kakor dvoje začrnelih nihal. Tinče se tega niti ne zaveda. Nekje notri v glavi ali prsih se je navilo kolesce samoobsebi in sedaj pritiska navzdol mehanično, ena, dve . . . ena, dve . . . glava, podprta od kolen gori z obema dolgima rokama, gleda izza privihanega ovratnika kakor želvina izmed trdih, koščenih oklepov. Nizko na čelo je potisnjen črni širokokrajni klobuk, izpod njega sili ob sencih nekoliko temnorjavih, kodrastih šopov njegovih dolgih las. Modrorjavkaste oči pa

bliskajo kakor dvoje ogljev izpod dolgih, melanholično temnih trepalnic. V njih je ogenj, je življenje.

Tinče sedi že dolgo, že dve uri. Prepeklo ga je med tem že nekolikrat solnce, napojil že nekolikokrat dež njegovo pelerino in klobuk. Oboje mu je enako ljubo, zakaj v njegovem srcu se je začelo pred nekoliko časom nekam čudno gibati, zidalo se je tam notri in podiralo, podiralo in zidalo. Drugačne stavbe so se gradile, risali drugačni načrti, a ne še jasni, ne še trdni, vse še zavito v meglo in sanje, a rožno nadahnjeno. Prva mladost, lahkomišelnost in vihrava, se je umikala, nerada, obotavljajoča, očitajoča, v obraz se mu režeča in oberoč se ga oklepajoča. Tinče je ob takšnih napadih zamižal, neka sladkogrenka otožnost mu je zalivala prsi, a otrese se je je sunkoma kakor se otrese klobuk po dežju. In mislil je, mnogo mislil. To se pravi, začel je misliti z lastnimi mislimi, po svoje.

Kaj se je zgodilo? Kako je prišlo do tega?

Koncem marca se je napravil Tinče v trg. Navadno se je vozil, a danes je šel peš, sam ni vedel zakaj. Vzdignilo ga je od doma, morda samo solnce božje, morda lepa misel, ki jo je zanesel od nekod veter, kakor zanaša in raznaša cvetlični prah in semenje gozdno. Morda ni bilo ne eno ne drugo in ga je vlekla tja doli samo pregrešna želja po trških krokarjih in njih slavnostnem krokanju, zakaj že dolgo časa je moral biti po sili soliden in poln vsakdanjih skrbi kakor še nikdar prej v življenju. Torej je šel. Popoldne.

Navzdol se je vila steza, po jarku. Ob straneh je rastlo nizko grmičevje, vsaka vejica je bila že sveže napeta, v njej se je gibalo življenje. Sklanjal se je grm h grmu, pozdravljajoč in objemajoč svojega soseda. Ali si še živ? Ali te je zelo zeblo pozimi? In po prvih burnih po-

zdravih sta se pogovarjala tiho in šepetoč. O čem neki? Kako se bosta oblekla za bližajočo se svatovščino, kako bosta sprejemala svate in godce? Kolikor mogoče mnogo jih mora biti in vsi veseli in dobre volje.

Na klenovo vejo prileti ščinkovec. Njegova kapa blešči modrozelenkasto, žametasto, njegov telovnik je zagorelordeč, suknja živopisana in gladko zlikana. Preoblekel se je bil čez noč, da si nevesta ne vzame družega, lepšega, ko je tako izbirična. Izpod prvega bezgovega lista ga všečno ogleduje, češ, ali bo dovolj dober, ali bo pravi za njeno drobčkano srce. In on se ji viteško priklone, mlade prsi se mu v pričakovanju razširijo, srebrna pesem iz njih pozdravi njo in vse stvari, ki so okoli nje.

Tinče pa ne vidi nič in ne sliši nič. Gosta mrena je pred njegovimi očmi, ušesa so zakidana in dvakrat zamašena. Lahko stopa navzdol, samo kamenja se ogiblje njegova noga. Ako se ne spotakne, pa bo vse dobro. Opraskanega nosa noče nositi po svetu. Kako ga bodo sprejeli tam doli v trgu? Dolgo že ni bil med njimi. Oddaleč se že vidijo one nizke enonadstropne trške hiše, rogovilasto drevje na nekaterih vrtovih. Solnce obseva njih rdeče strehe in mala okna mežikajo, češ, glej ga Hojnikovega, že gre. Tam v ozadju se skriva Nandetova gostilna, zavetišče vseh dobrovoljčkov in suhih grl, samo ne suhih žepov. Brhka natarica, „pohana piška“, že slutí, da prihaja on. Kdo? Vraga, saj je samo eden on, on, Hojnikov Tinče. Že se gleda pohana piška v zrcalo in si popravlja zmršeno frizuro, ki jo je opoldne prenerodno pogladil davčni praktikant Zaletel s svojo debelo roko. Tako je prav, ne samo popraviti, tudi kaj cvetočega je treba utakniti med lase, ako prihaja on, ki je on.

Tako prijetno je Tinčetu pri srcu ob takšnih prešernih mislih, da kar plava po zraku. Zastonj se zbujaš, grm ob poti, Tinčetova palica poje po tvojih trepečočih udih in korenito izbija iz tvoje glave sanje o ženitovanju in vstajenju. Ščinkovec, glej sam, kako si vzgojiš zarod in da si ne postaviš gnezda na kraj, kjer v bližini stanuje mačka ali podlasica. Tinče nima ne oči in ne ušes za takšne reči, nima časa za tako smešne budalosti. Polne čaše, pohana piška pri Nandetu, prijatelji pivski — „samo da véselo je“. Peruti mu zrastejo, kakor ptič frli navzdol, v žepu žvenkeče drobiž, pod pazduho v listnici tiči še nekaj drugega, polnejšega, izdatnejšega.

Ko stopa Tinče mimo davčnega urada, ga zapazi Zaletel. Kakor bi mu kdo podstavil šivan-ko, skoči kvišku in se potiplje od vseh strani. Njegov pogled šine najprej na uro, kazala je pol petih. Naglo odpre okno in zavpije tja doli:

„Servus, Tinče! . . . Servus ti pravim, ali ne slišiš? Tinče . . . Tin . . .“

Tinče se ozre in se nasmeje. „Saj sem vedel, da me takoj zapazijo,“ si misli in dobro mu dene. Roko nastavi k ustom in nagne glavo:

„Saj veš kam, baraba . . . pa ne hodi sam.“

„Samo še pol ure, drobne pol urice, Ti, Ti . . . kontrabaraba.“

Zaletel zaloputne okno, sedi še pol ure kakor na žerjavici, a točno petnajst sekund pred peto uro vstane in izgine iz pisarne. Po vsem trgu dirja in prenaša važno novico vsem poklicancem, da se je čez dolgo pokazalo v trgu odrešenje v podobi samega Hojnikovega Tinčeta. In četrta na šest jih je bilo pri Nandetu s Tinčetom vred osem korenjakov, ki je vsak od njih pri pijachi zalegel za tri druge navadne smrtnike.

Krčmar Nande je bil ginjen, toplo mu je bilo pri srcu, zakaj že dolgo ni tako lepo cvetela njegova žetev. Skoro zaljubljeno je pogledoval Tinčeta in vsak hip je zabičaval pohani piški: „Glej, kako se zadržiš. Da mi nisi prijaznosti in lepe besede pogoltnila opoldne s krompirjem.“

Ob štirih zjutraj so se še razlegali hripavi glasovi iz Nandetove krčme. Po tleh so se svetile umazane luže, mešanica vina, piva, čaja, žganja in drugih tekočih dobrot. Po njih so plavali ostanki smotk, cigaret, celo kosci žemelj, repki in hrbtenice sardin, odrezki sira. Na mizi pol prazne buteljke, prevrnjeni kozarci, pepel, umazani prtiči. Na oknu pa je sedel Tinče ter miže in z glavo kimaje natezal harmoniko. Tovariši so čepeli po stolih in tulili, Zaletel je ležal pod mizo. Semtertja je kateri umolknil, sklonil glavo, iztegnil roke ob stolu in zasmrčal.

„Ali boste peli ali ne?“ je hripavo vpil Tinče. „Ali vas bom zastonj napajal, živine?“

In pel je s tankim, pojemajočim glasom:

„Mi pa ostanemo kakor smo b'li,
enega srca, enih misli . . .“

Zaletel se je zbudil in potisnil glavo izpod mize. Takoj za glavo je prilezlo truplo po vseh štirih in se nenadoma dvignilo tik Tinčeta.

„Kaj si rekel, prijateljček mili?“ je dejal smehljaje. „Da smo mi živina? In da nas napa-

jaš zastonj? . . . Ali ste čuli, tovariši? . . . Zbudite se, zaspanci . . . živino nas je imenoval . . ."

Nekateri so pogledali in odprli usta.

"Kdo živine? Kaj živina?" so vpili vsevprek.

"Tale gospodek nas je imenoval živino . . . in nam je očital teh par kapelj, ki pravi, da jih je plačal in da pijemo zastonj," je kričal Zaletel in dregnil s kazalcem Tinčeta pod nos. "Tale gospodek . . . taale . . ."

"Mi živina? . . . Mi zastonj?"

Vse je vstalo, dvignili so se stoli.

"Ali veste, kaj je živina, tovariši?" je še glasneje upil Zaletel. "Živina ni človek, živina, živina je . . . hodi po štirih . . . in . . ."

"Kakor Zaletel pod mizo," je viknil Tinček in ugriznil v pijanosti Zaletela v kazalec.

Zaletel je zarjul:

"Ti proketo prase pijano . . . hudič . . . na!"

Zazvenelo je okoli Tinčkovih ušes, harmonika je čudno zacvilila in umolknila . . .

Samo na to se je še spominjal Tinče, ko se je okoli sedme ure zjutraj zbudil za plotom šolskega vrta zunaj trga. Kako je prišel semkaj, zakaj ni šel spat v krčmi kakor drugi poštene ljudje? V glavi mu je šumelo, potipal se je po obrazu, zdelo se mu je, da je zatekel. Iz želodca se mu je vzdigovalo, roke so se mu tresle. Škandal . . . pretepli so ga! In še danes se bo to razneslo po trgu in tudi do njih tja gori pride. In vse se bo smejalo in rogalo, vse s prstom kazalo za njim: oj Tinče, kaj je živina, kako hodi? Ali bi ne bilo prav, da se vrne v trg in vso to dehtečo reč potlači? Za pijačo bo zopet dal, in ako je koga razžalil, mu bode odpustil, vsi mu bodo odpustili, in še enkrat se bodo dobro imeli. Dvojno veselje. Torej?!

Za njegovim hrbtom zašumi potoček. Tinče se obrne, misel mu šine v glavo: Čemu me kliče? Glej ga, kdo bi si mislil, res zna klicati. In kako vabi! Nehoté si Tinče zaviha rokave, razgali srajco in sezuje čevlje. Previdno stopi v vodo, mehek pesek se ovije njegovih gležnjev in se vrti okoli njih v kolobarju. In Tinče se sklone v nepoznani slasti in zлива iz prgišča hladečo vodo na vročo glavo. Zлива in zлива. In kolikor dalje zлива, toliko bolj se mu zdi, da se ne umiva sam, da se umiva vsa okolica okoli njega, da se umiva travnik in polje, da se umiva tiha gora nad njim in rahlošumeče lesovje. Vse, vse

se umiva in zadobiva drugo lice. Začudeno se ozira Tinče po še napol rjavem travniku, po jedva razoranem polju, po beli gori in po čudovito se smehljajočem lesovju. Kaj, ali res vse to živi in diha? In se meni po človeško in pripoveduje? Res? Dozdaj tega ni vedel. In kdo mu je povedal danes, sedaj? Odkod je prišlo hipoma to nenadno, to čudovito spoznanje? Ali je bilo potrebno zaradi tega velikega spoznanja, da so ga prej pretepli tovariši, ga sunili pijanega na cesto? Morda. Naj bo, kakor hoče, naj je prišlo od kjerkoli, tukaj je in on ga ne odganja od sebe. Ne odganja ga in ga ne bo odganjal. Mrena je padla od njegovih oči, ušesa so se odprla, oči vidijo, ušesa slišijo.

Kakor preroben stopa Tinče dalje. Solnce leze višje in višje, nebo je čisto do obzorja, nikjer najmanjšega oblaka. Povsod sveta tišina. Toda, čuj, kaj je to? Od desne. Kakor bi nekdo narahlo, komaj slišno vlekel z lokom po ubranih strunah, ne po eni, po sto, po tisoč strunah. Kako to boža uho, kako . . . ne, to se ne da ne povedati ne popisati. Tinče obstane, a takoj krene s poti na desno. Po plitvem jarku polzi voda, a nad njo se v mehkeem zavetju pod velikansko skalo blešči dvoje vrb v svojem predpomladnem svatovskem oblačilu. Mož in žena. Sto in sto čebel in mušic šumi in se suče okoli medenih mačic. Tinče gleda in misli. Kako so jih našle, čebele in mušice, ti samotni, tako oddaljeni vrbi? Kdo jim je kazal pot iz doline v goro, kdo jih zaznamoval? Kako se vse gneta po mačicah, zlasti po ženskih, potrošenih čez in čez z zlatimi sladkimi kapljami! Ali živita vrbi zaradi žuželk, ali živé žuželke zaradi vrb? Ali oboje, drugo zaradi drugega, življenje zaradi življenja? Kako so te učili v šoli veleučeni gospodje, Tinče? "O, o . . . in ne samo mene, tisoče in tisoče drugih . . . revežev," je pomislil Tinče. In mislil je dolgo in globoko, nizko sklonjen pred tem novim oltarjem spoznanja. In ker ni bil neumen, ker je podlaga njegove inteligence izvirala iz davnih časov, ko je neki njegov krvni sorodnik še predaval na neki vseučiliški stolici, je prišel Tinče nenadoma do vse drugih zaključkov. Ali se ni moral iz takšne šole zasejati materijalizem v vse sloje človeške družbe? Ali ni bila to posledica, da se je vsa mlajša generacija v umetnosti, v politiki in literaturi tako zakrknila, da ni videla in umela brezmejne dobrote in lepote, izvirajoče iz vseljubeče matere narave? Eno se prilagodi

potrebam drugega, cvet potrebam žuželk, življenje žuželk potrebam cvetja. — — —

Tako se je vršilo spreobrnjenje Hojnikovega Tinčeta. In danes sedi gori na „Ninivah“, sedi že dve uri. Noge še vedno bingljajo, glava je podprta z rokami in črni klobuk potisnjen na čelo. Velikonočni čas se bliža, Tinče začuti potrebo, da bi se izpovedal, izpovedal čez vse svoje dosedanje življenje, malopotrebno, malokoristno. Komu naj se izpove? Naj stopi k izpovednici, poklekne in potrka na prsi: Oče, grešil sem . . . ? Tu pred njim, pred njegovimi nogami se razprostira vesoljna kapela, moj Bog, koliko je oltarjev v njej, koliko svetinj in velikih nepojmljivih skrivnosti, koliko odseva lepote božje, koliko stopinj in odtiskov njegove roke in noge, njegove moči, ki čuva nad vsem tem neviden, a čuten, prevelik, da bi ga objela človeška pamet, prečist, da bi ga zapazilo človeško oko. Kdo bi seštel, kdo bi pojmlil! Tu, tu je pravi kraj, tu hiša božja, kakršne še niso zgradile človeške roke, preslabe in nezmožne.

Tinče zdrkne s skale, pade na kolena in vdari s čelom ob staro korenino. Na njej mu počiva glava, vroča in razbeljena . . . vesoljna izpoved kipi iz njegovega srca. Aprilski dež pada na njegovo pelerino in na njegov klobuk, a skoro posije solnce skozi temen oblak, ki se je hipoma pretrgal na dvoje kakor morje, ko ga je zadela Mojzesova palica . . .

Tinče vstane in se zazre tja doli, kjer se beli njegova hiša, njegova podedovana hiša. Iz visokega dimnika se dviga in vije dim visoko v zrak, in se izgublja. Pred hišo je naprežen voz, na njem plug in brana z dolгими železnimi žebli. Stari hlapec Tone nekaj privija in popravlja, se sklanja in dviga, a kmalu prime za vajeti in voz se pomika v reber nad vasjo. Bič poka, da se sliši navzgor, nekje na koncu vasi laja pes . . .

Pri ognjišču v kuhinji stoji mati in prestavlja lonce, ko pride Tinče domov.

„Ali si že lačen?“ ga vpraša. „Vsak čas bo kosilo, kar sedi.“

„Nisem lačen danes, mati . . .“

Pogleda ga skrbno od strani.

„Ali si bolan? Čakaj, malo kamilic izpij . . .“

„Ni treba kamilic, mati. Zdrav sem kakor riba. To se pravi, moje telo je zdravo.“

„Nekaj se ti je pripetilo, sin.“

„Res, nekaj se mi je pripetilo. Pa že davno, danes sem samo sklenil račune o tem dogodku. In ti računi so sedaj čisti in vsaj deloma pravilni.“

Mati ga zopet skrbno pogleda, nekaj se ji ne zdi v redu ob takšnem govorjenju sinovem.

„Strašiš me, sin, povej naravnost, kaj je.“

Tinček hodi nekoliko časa nemirno po kuhinji semtertja, potem se ustavi pred materjo ter vpraša:

„Ali sva sama? Ni nobenega v bližini, da bi naju mogel slišati?“

„Nobenega. Dekla molze, drugi so na polju,“ odvrne mati in sede na klop ob steni.

„Dobro.“

Tinče prisede k njej in začne:

„Kaj se vam zdi, mati, kdo od nas otrok je največ koristil naši hiši? Namreč prej, dokler je še živel oče? Pa po pravici mi odgovorite, mati.“

Mati se ni nadejala takšnega vprašanja. Ni vedela, kaj naj odgovori. V zadregi gleda v tla in molči.

„Vi vendar morate vedeti,“ sili Tinče.

Še vedno molk.

„Torej vam povem jaz, mati. Vidite, to je tako . . . nobeden ni bil koristen. Vsi smo kradli in raznašali, eden tako, drugi drugače. Še največ dobrega je morda storila Peternelovka, ker je bila najmanj časa pri hiši in se je zgodaj omožila. Vsi drugi smo pa še po njenem odhodu kradli kakor srake, vsak na svojo roko, vsak kolikor je mogel. Tudi jaz imam lep delež takšnih grehov nad seboj, za boga, jaz nisem kriv, ako se je navzlic temu premoženje vzdržalo. In vendar sem jaz tisti, ki sem dobil največji delež v roke, ki sem takorekoč pograbil vse, kar je količjak vredno. Po krivici pograbil, mati. Pri zapuščinski obravnavi smo se topli in kleli, a vse ni nič pomagalo, vsi so bili podpisali že davno, da nimajo ničesar več terjati od hiše. Vsi razen mene. In odšli so s praznimi rokami, z onimi bornimi groši, ki jih je njim določil pokojni oče kakor v zasmeh, kakor bi jim za hrbtom jezik kazal. Ali me razumete, mati? Mislim da, mati.“

Starka ga gleda, kakor ga ne bi poznala, in maje z glavo.

„Kaj hočeš s tem reči? Menda se ti blede.“

„Dosedaj še ne, mati. Čakajte, da izgovorim. Kot pošten človek, kot potomec velikega

profesorja-strica, ki je bil vseskozi pravičen in človekoljuben mož, v počaščenje njegovega spomina, sem danes za trdno sklenil, da popravim to krivico hitreje kot mogoče. Vsak mojih bratov in sester dobi od hiše še po tisoč goldinarjev in stvar je končana, moja vest olajšana. Zame in za moje namene ostane še vedno dovolj.“

Starka skoči kvišku.

„Lepo si napravil, res, po bratovsko, samo to je križ, da bodo vsi te tisočake zapili predno se ti bodo utegnili zahvaliti,“ se roga mati.

„Ali jih nisem zapil precejšnje število tudi jaz, mati? In morda bi jih še danes in naprej, da ni prišlo spoznanje. Stvar je definitivno končana, že jutri se vse uredi, kar je potrebno.“

„Sin, razžalil si očeta v grobu in pljuvaš nanj. In mater, ki se je borila zate, pehaš skozi vrata.“

S suho roko si briše starka debele solze, polzeče ji po velih licih. A Tinče sede h kosilu in použije vse velike porcije z neusmiljeno velikim tekom.

Potem se zapre v svojo sobo in piše in piše — — —

Drugo jutro na vse zgodaj je Tinče vstal in napregel mlado kobilico. Peljal se je v trg, zglasil se pri notarju, in podpisal še dopoldne vse, kar je bilo potrebno, da se izvrši njegov trdni sklep. Vsak prej tako ogoljufanih je dobil zagotovljenih tisoč goldinarjev, oni ki so imeli otroke, so dobili še po vrhu za vsakega otroka po sto goldinarjev.

Ko se je to razvedelo, je Korel vidno oživel. A ni mu šlo v glavo.

„Tetete ... tetete ... Tinčetu so se zmehčali možgani,“ je blebetal v žganjarni in izlival vase frakelj za frakeljnom. Tudi drugi niso bili posebno hvaležni.

Tinčetova mati pa si je vzela to k srcu. Vso svojo ljubezen je bila svoječasno prenesla nanj, vse druge otroke je zanj opeharila, zanj je moža goljufala, zanj lagala. To njegovo dejanje je pa pokazalo, da ji je zameril nje greh, storjen nad brati in sestrama. In bolelo jo je, da ga ni več pogledala. Starost in žalost sta jo položili v grob še tisto poletje — — —

Poslej se ni Tinče več ganil od doma. Od ranega jutra do poznega večera je delal kot zadnji hlapec pri hiši. Delal na polju, delal v gozdu. Kratka, enostavna so bila njegova povelja služinčadi in delavcem, izgovorjena s skoro tihim,

prijateljskim glasom. A vse je šlo brez najmanjše hibe. Začetkom so se hlapci in dekleta drezali, delavci so ga pogledovali, kakor še nikdar nevideno čudo, češ, kaj to je gospodar, ko niti zapiti ne zna na nobenega, ko ne zna zakleti in se peniti, ampak samo molči in ždi in se smehlja. Ta se bo dal okoli prsta oviti, pri tem se bo dalo živeti brezskrbno in brezmiselno. In že prve dni so nekoliko dlje polegali pri kosilu pod hrastom in se razvedali. Toda samo par dni. Tinče ni rekel ničesar. Nekoliko oddaljen od njih je sedel, gledal jih in se smehljaj, dokler se jim ni poljubilo vstati. Ko so vsi drugi navadno že vstali, se je Jože Kovačev še nekoliko pretezal in obrnil na trebuh. Tako tudi četrti dan. Tedaj je pa pristopil k njemu Tinče in ga potrepal po rami: „Toži se ti, Jože. Kaj bi se silil, le leži, dokler se ti ljubi. Zvečer ti plačam, jutri in pozneje pa lahko ležiš doma na mehkejšem.“ Drugi so slišali in se ozrli. „Vsak lahko leži, jaz ne silim nobenega,“ je dejal Tinče vsem. „Jutri pa se bo vstalo od kosila točno ob eni, znamenje vam dam s tem, da vzdignem desnico kvišku. Vsak naj pazi na to znamenje, da ga vidi in ne zamudi. Tako, zdaj pa čvrsto na delo.“ Zvečer je Jože prosil, naj ga še pridrži, a Tinče ni odgovoril ničesar, samo izplačal ga je do zadnjega vinarja. „Ta je pa hudič s svojim milojernim glasom,“ so si mrmrali delavci, odhajajoči na svisli.

Tako je šlo odslej vse, kakor bi bilo namazano, nihče si ni upal ugovarjati, nihče zaostajati. In delo se je opravljalo samo in z lahkoto. Opravljalo se je pa tudi z veliko naglico, kakor bi se nekam mudilo.

In mudilo se je. Nekega jesenskega dne, ko je bila večina pridelkov že pospravljena, se odpelje Tinče na oddaljeno železniško postajo. Pozno zvečer se vrne. Na vozu pa sedi poleg njega mlad zagorel mož, zadaj rdečelična njegova žena z dvema napol odrastlima otrokoma. Veselo prhata konja, toliko veseleje, kolikor bolj se bližata domu.

Drugi dan razkaže Tinče tujcu svoje posestvo v bližini, tretji dan ono oddaljenejše. Četrti dan ga pripelje pred zbrano služinčad in delavce ter pravi: „Možje in fantje, žene in dekleta. Moja pot gre odtod, daleč gre in žal mi je, da vas ne bom videl več tako hitro. Bili ste pridni, vsak velika podpora meni in hiši, vsak vreden, da mu stisnem roko kot pravemu prija-

telju. Hiša pa ne more ostati brez gospodarja, ker bi imela potem preveč gospodarjev in še več gospodinj. Najbolj zdravo je, da gospodari samo eden in gospodinji samo ena. Zato sem vam pripeljal tega moža, ki ga vidite že nekaj dni pri hiši in ki stoji sedaj pred vami. On vam bo gospodaril in ukazoval, on bo poslej oskrbnik mojega posestva. Ako ga boste poslušali, bo še dolgo vaše delo pri tej hiši in nihče se ne bo imel pritoževati. To sem vam hotel in moral povedati, ker je prva zamera boljša nego zadnja in ker je gospodar več nego hlapec in delavec njegov. Sedaj pa sedite vsi okoli mize, kakor sedite navadno, in pogovorite se med sabo, kar je komu pri srcu.“

Novi oskrbnik Matej Dobrič je podal vsakemu izmed njih roko in prisedel k njim. Tinče pa je pomignil dekli in odšla sta. Z velikim ključem je odprl klet, spoštljivo in svečano, z upognjeno glavo je prestopil temni prag ter prižgal svetiljko.

V kotu je stal pod velikim sodom brentač. Tja pristopi Tinče, odpre pipo in peneča božja kaplja šumi v razveseljeno posodo in prikipi do vrha.

„Tako, primi in nesi, da ne bodo žejni. Da se vrnejo še enkrat stari časi.“

Dekla odpre oči na široko in se čudi. Komaj dvigne težki brentač, a lepa misel ji da moč, in visoko ga dvigne čez prag.

Ko se vrne, stoji Tinče na stolu in si daje opraviti pri veliki gnjati. Z žepnim nožem prereže vez, vjame gnjat in jo poda dekli.

„Tako, primi in nesi, da ne bodo lačni. Do kosti naj oberejo, da bodo vedeli, kedaj se je poslavljaj gospodar. In nareži jim kruha, kolikor hočejo, in domačega sira.“ — — —

V tem ko vlada v hiši največje veselje, ko rdijo obrazi in se zbijajo šale, robate in kosmate, izgine Tinče iz nje. Njegova noga krene na „Ninive“.

Ko dospe tja gori, razpne roki kakor v blagoslov, a potem sede. Kakor začetka pomladi, se zavije sedaj v jeseni v svojo pelerino, potisne klobuk na čelo in upre glavo v roke. Njegove oči pa gledajo in gledajo, drobne nožice bingljajo.

Tako sedi dolgi dve uri. In težko je slovo. Drugi dan ga ni več videl v vasi — — —

(Dalje prihodnjič.)

Pomladna pesem.

Sladak je greh,
ko v nje očeh
zažge se kakor blisk poletja
in grud od sladkega razvnetja
kot morje tajno valovi,
če solnce žarko vanj žari.

Ne vem, kako, ne pojnim, kdaj
sem dvignil v svoj te naročaj,
in tvojih las
kipeči kras
razlil po belem se rameni
kot zlati, vonjavi plameni.

Zastrla zvezde si oči,
da ne bi znal, kaj v njih gori,
odprla kakor roža cvet
si sladkih ust dehteči med.

Od tebe vonj gre omamljiv —
in sred poljan, sred bujnih njiv,
med žitom, travo, sred cvetlic,
objela moč mojih mišic
je tvoje rožnato telo
s strastjo ...

In vse je drhtelo
in vse je šumelo,
kipelo, gorelo
in pelo.

Življenja slast — sladak je greh
in vseokoli smeh na smeh,
vse solnce, zdravje, petje, cvetje,
še v njenem telesu, še v njenih očeh
žehti vse v kipeči, opojni nasladi,
prepaja, preveva vse sladko razvnetje
in vseokoli himna pomladi.

Ant. Batagelj.

Listek.

Iz dijaških let Levstikovih. (Dalje.) — Iz podnega kronološkega pregleda je razvideti dejstvo, da je bil gimnazijec Levstik iz svoje lastne volje zapored, ter nikoli ne sočasno, sotrudnik naslednjih — ljublj. dijaškega lista „Slavija“ žal ne poznamo! — javno tiskanih časnikov:

1. Oprijel se je bil kot četrto- in petošolec najpoprej „Slovenije“ (za uredništva Matevža Cigaleta [do konca II. tečaja, 1. 1849] ter potem Karola Dežmana¹⁾). In sodeloval je pri njej od 25./V. 1849 do 12./III. 1850.

2. Nato je šel, ko je „Slovenija“ na Veliki petek 29./III. 1850 zamrla, kot peto- in šestošolec k „Ljubljanskemu Časniku“, ki je bil pričel pod uredništvom Blaža Potočnika izhajati koj za „Slovenijo“ dne 3./IV. 1850, a nadaljeval potem še svoj drugi in zadnji letnik pod urednikom prof. K. Melcerjem. Bil je tu Levstik sotrudnik od 21./V. 1850 do 3./VI. 1851.

3. Naposled se pojavi, ko je tudi „Lj. Časnik“ prenehal s koncem leta 1851 dne 30./XII.²⁾, kot sedmo- in osmošolec Levstik pri Janežičevi „Slovenski Bčeli“ v Celovcu z objavami 1./XI. 1851, pravilneje pa le septembra meseca (dne 16. in 23./IX.) leta 1852, odkoder datira torej — iz gimnazijskih let Levstikovih potemtakem že³⁾ — Levstikovo znanje z Janežičem, ustanoviteljem in urednikom kasnejšega „Glasnika“, ki mu je bil Levstik prav takoj od prvega pričetka (l. 1858) najveljavnejši steber.

Fakt pa je, da se je Levstik nekako ogibal „Novic“ in Bleiweisa. Res je sicer, da so bile „Novice“ že prinesle dotedaj eno Levstikovo pesem: dne 7./VII. 1852 „Na grobu Prešerna“; a naglasiti in ločiti treba, da je ni Levstik te svoje pesmi doposlal sam „Novicam“, da je ni dal Bleiweisu, naj jo objavi kot pesem zase; ampak da so jo „Novice“ prinesle iz druge roke, v poročilu o Riharjevem napevu, ki so ga peli ob blagoslovljanju Prešernovega nagrobnika. Ni torej

¹⁾ oziroma Fr. Cegnarja. Simonič imenuje v svoji bibliografiji I. (na str. 478) po Cigaletovem odhodu na Dunaj kot urednika „Slovenije“ Dragotina Dežmana, Levstik sam pa pravi v svoji zabavljici „Ob smrti slovenskih časnikov“ (II./79): „Umrli je „Slovenija“ hrabra, I Cegnar je vrgel jej zadnje prsti.“ Na vseh 26 številkah poslednjega letnika „Slovenije“ pa ni več nobenega urednika, ampak podpisan je le: „Odgovorni izdajatelj in tiskar Jožef Blaznik v Ljubljani.“

²⁾ Ob smrti slovenskih časnikov: „Ljubljanski Časnik“ je zadremal, Ko Melcar ga briti je bil začel.“ (II./79).

³⁾ Prim.: Časopis za zgodovino in narodopisje IV. (1907), str. 85.

Levstik postal sam iz svoje volje sotrudnik „Novic“, kakor je bil gorenjih treh listov in njih urednikov; — ampak objavil je svojo pesem pravzaprav na grobu Prešernovem v Riharjevem napevu, „Novice“ pa so le poročale o tej prvi objavi ter ponovile in prenesle pri tej priliki vso pesem v svoj tisk.

Kot gimnazijec ni torej Levstik bil nikoli sodelovalec „Novic“ in sotrudnik Bleiweisov. Šele po dokončani osmi šoli imamo prve stike Levstikove z Bleiweisom, — a ne kot urednikom „Novic“, ampak kot urednikom „Slovenskega Koledarčka“, ki ga je bil Bleiweis prevzel — Mala-vašiču.⁴⁾

In zakaj se je približal Levstik Bleiweisu? Spet, ker je bil list, ki mu je bil nazadnje njegovo glasilo, — prenehal: Janežičeva „Slovenska Bčela“ je v četrtem svojem tečaju 1. 1853 izhajala kot tednik, a le do svoje 27. številke, do dne 7. julija 1853.

Prav tiste dni je Levstik dokončaval svojo osmo šolo v Ljubljani, — dasi (radi bolezni na očeh) brez mature. Dne 30. julija 1853 so imeli v Ljubljani na gimnaziji sklep šolskega leta.⁵⁾ Maturu so tisto leto pisali osmošolci v Lj. 16—21. junija, izpite svoje pa prebijali 18—21. julija.⁶⁾ Janežič je torej zaključil svojo „Slovensko Bčelo“ slučajno z osmo šolo Levstikovo, s koncem šolskega leta 1853.

Vse do konca tistega šolskega leta 1853 ni Levstik objavil nobene pesmi. Šele od počitnic naprej, onkraj dni mature, dobimo nekaj novih, in sicer naslednje nove kronološke podatke k gorenjemu pregledu:

1853. (po osmi šoli, t. j. po 30./VII.):

26./X. 1853: Pri Potoci. (Zbr. sp. I./42).

5./XI. 1853: v Bleiweisovem „Koledarčku“ izšli:

str. 54/7: Božična. — Levstik.

str. 62: Deklica in tica. — Levstik.

O Bleiweisovem „Slov. Koledarčku za 1. 1854.“ vemo, da je izšel prve dni meseca novembra 1. 1853: 2./XI. imajo „Novice“ (na str. 352) o njem štiri besedice, da „bo te dni dogotovljen“; 5./XI. pa, tri dni torej kasneje, ga že prvič oglašajo Noviški „Oglasnik“ št. 31 (v prilogi k 89. listu Novic). Pred novembrom je v „Novicah“ najti o njem le še

⁴⁾ Prim. o tem: „Slovan“ 1915, str. 348, z opombo 4. pod črto.

⁵⁾ Jahresbericht des k. k. Gymn. zu Laibach 1853, str. 26.

⁶⁾ Grafenauer, Zbor. M. Sl. XI./269; Jahresb. 1854/26.

eno samo, edino notico „v sredo 28. septembra 1853.“ (na str. 312): „da se že natiskuje“. To je vse, kar imamo kronoloških podatkov o „Slov. Koledarčku za l. 1854“ — ter torej hkratu o gorenjih v njem objavljenih dveh Levstikovih pesmih.

Pomislimo pa tu, da je dan 2. novembra natanko le teden dni za 26. oktobrom, ki ga ima za datum svojega postanka pesem „Pri Potoci“; le teden dni torej pred dogotovljenim natiskom „Koledarčka“, ki sta v njem Levstikova „Božična“ ter „Deklica in tica“: potem bi kronološko postavili poslednji dve z vso upravičenostjo — pred verz „Pri Potoci“. A ker o onih dveh nimamo drugega pozitivnega data, naj ostaneta v gorenjem pregledu kakor sta.

Za Janežičevo „Slovensko Bčelo“ je Levstik postal torej sotrudnik Bleiweisovega „Slovenskega Koledarčka“, — a še vedno ne njegovih „Novic“.

ln zdi se mi, da se je Levstik „Novic“ ogibal tudi kesneje še vse do „Napak slovenskega pisanja“, — do l. 1858. A kaj, ne poznaš li pesmi Levstikove, ki so jo „Novice“ prinesle l. 1854? ln če jo, ali ti ta ni ugovor zoper tvojo dozdevo?

Res je: prva nadaljnja Levstikova objava, edina iz l. 1854 (poleg zbirke „Pesmi“) je izšla v „Novicah“, ki so prinesle:

3./VI. 1854 (list 44, na str. 175) napoved:

Iz Ljubljane. Gospod Hašnikove v „Novicah“ že napovedane pesmi z napevi vred so v Blaznikovi tiskarnici prav lično že natisnjene. Kmalu bomo kaj več od njih zvedili. — Tudi od dvéh mladih pesnikov, ki sta se že z marsikako pesmico prikupila bravcem domače poezije, pridejo pesmi na svitlo: gosp. M. Valjavcove v založbi gosp. Giontini-ta, gosp. Levstikove v založbi gosp. Blaznika. —

5./VII. 1854 (list 53, str. 212): Hrepenenje mladega pesnika. — Levstik.

Ali ni torej s to pesnijo vstopil Levstik med sotrudnike „Novic“ že l. 1854, — a ne potem kakor šele 1858 s svojimi „Napakami slovenskega pisanja“?

Ne sam iz svoje volje! Pač priča že drugačni in sicer zelo značilni naslov pesmi v „Novicah“, da ni to ponatis iz rokopisa „Pesmi“, kjer pesem nima tega, ampak le suh naslov „VVOD“. Ali naj bi morda ta Noviški naslov ne bil originalno Levstikov, ampak morda urednikov? Ne silimo tako daleč! Vsa pesem priča, da ni vzeta iz rokopisa „Pesmi“ v „Novice“, ampak da jo je moral doposlati Bleiweisu Levstik sam, a — že precej časa prej, preden jo je priredil za „Pesmi“. V Noviški obliki ima pesem starejše lice, — ker ima še enklitike po stari šoli, a ne še po pravilu ravno tiste dni izišle slovnice Janežičeve, ki je Levstik po njej preuredil enklitike za svojo zbirko „Pesmi“, in žal da pogosto preuredil na veliko škodo ritma in muzike svojih verzov.¹⁾ „Hrepenenje mladega pesnika“ pa v „Novicah“

¹⁾ Dopis „Iz Celovca 8. sept.“ naznanja 14./IX. 1853 v Novicah (na str. 275) o tej slovnici, da „bo te dni v Haase-ovej tiskarnici v Pragi natisnjena“. Dne 2. novembra 1853, tedaj istega dne kakor poročilo, da „bo Koled. za l. 1854 te dni dogotovljen“, pa prinašajo Novice (na str. 352) že vest: „Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence“, ki jo je spisal nevtrudljivi gosp. Janez [recte: Anton!] Janežič v Celovcu, nam je ravno došla. —

še nima tega novega vpliva! Odposlali jo je moral torej Levstik Bleiweisu pred tem datum; — a kdaj? Sodim: da z „Božično“ in s pesmijo „Deklica in tica“ vred, l. 1853 že, — ne za „Novice“, ampak kakor oni dve za njegov „Slovenski Koledarček“! Vsprejel pa je Bleiweis le prvi dve, „Hrepenenja“ pa ne, morda radi previsoke vsebine, še brže pa da ne radi prevelike obsežnosti. A zdaj pa, ko je Blaznik že napovedal „Pesmi“, je za nekako reklamo „Novicam“ in Blazniku vzel Bleiweis pesem iz predala ter jo objavil 5. julija 1854. (Dalje prih.)

„Život i pjesme Petra Preradovića.“ (Priredio R. F. Magjer. V nakladi „Kluba hrvatskih književnika“ v Osijeku. 1916. Str. 58). To je izbor pesmi Preradovičevih, ki ga je urednik opremil z uvodom vzetim iz esejev Jos. Milakovića, dr. Drechslerja, Šreplja itd. V knjigi so znane pesmi, n. pr. „Zora puca“, „Putnik“, „Djed i unuk“, „Miruj, miruj, srce moje“, itd. Knjižica ima najbrž namen, Preradovičeve pesmi, ki so bile dozdaj dostopne le v večjih izdajah, v lahko pristopni izdaji bolj popularizirati, posebe v Osijeku. V tem oziru utegne tudi Slovencem priti prav. Cena ni sicer nikjer navedena, a ne bo presejala 1 K.

Ivan Voznik.

Rešetar Milan, *Elementar-Grammatik der kroatischen (serbischen) Sprache*. (Zagreb, 1916. Mirko Breyer's Buchhandlung. 208 str. Cena?). — Pred leti se je poročalo, da izda sedaj že pokojni prof. Štrekelj slovnico slovenskega jezika v s seriji slovnice, ki mislijo izhajati pri neki državno-nemški tvrdki. V to serijo naj bi prvotno najbrž spadala tudi Rešetarjeva hrvatsko-srbska slovnica. Slovan, ki hoče teoretično proučiti hrvatsko-srbski jezik, jo bo s pridom rabil, pravim: Slovan, ne tujec! A tu se z gospodom avtorjem ne ujemava; zakaj g. dr. Rešetar je svoje delo izrecno namenil tujcem, Neslovanom; zdi se mi, da temu smotru Rešetarjeva slovnica ne bo ugajala. Knjiga hoče biti „elementarna“ gramatika, faktično pa je priročna knjiga, ki bo vsakemu slavistu, srednješolskemu prof. kandidatu dobro došla in zadoščala. Neslovan, začetnik se bo knjige in nje vsebine precej prestrašil. Zlasti ena stran mu bo naravnost nepremagljiva, kvaliteta akcenta. Prof. Rešetar, profesor slovenske filologije na dunajski univerzi, je priznan strokovnjak na polju akcentologije, a tu se mu je pripetilo, kar se tako rado pripeti strokovnjakom, ki s posebno vnamo obdelujejo eno stran svoje stroke, da namreč ni mislil na obzorje in moči svojih čitateljev ter je vsled tega mislil predaleč. Seveda, morda je imela slovnica — če mislimo na gori omenjeno serijo slovnice nemškega založništva — prvotno nekoliko drug namen nego sedaj, ko je izšla v nakladi zagrebskega knjigarja; uvod je datiran 4. jan. 1915, delo je bilo takrat pač v glavnem končano in ga je g. avtor pisal sigurno že pred izbruhom vojne. Svoji svrhi utegne slovnica bolj ustrezati, ko se ji pridružita — in to obeta g. prof. Rešetar — še posebna Vadnica in Čitanka. Knjiga sama zase se sedaj prezentira bolj kot znanstven priročnik nego kot praktičen učbenik. O tem priča že njen slog, ki nikakor ni pregledno-shematični stil učil, marveč se fakta takorekoč izgube sredi razlag in utemeljevanj. Za zgled naj navedem str. 165.: „Eine .. Gruppe von Präpositionen regiert zwei .. Kasus, nämlich den Akkusativ und den Instrumental oder Lokativ, und zwar den letzteren Kasus, wenn die gegenseitige Lage der Wesen, deren Verhältnis zueinander durch

die betreffende Präposition ausgedrückt wird, sich nicht ändert, während der Akkusativ dann am Platze ist, wenn das von der Präposition abhängige Wesen seine Lage gegenüber dem andern in irgend einer Richtung ändert... Strokovno dovolj pripravljenemu čitatelju so utemeljevanja olajšava dela, a za druge so obtežba. Ena izmed glavnih znakov učbenika pa mora biti baš lahkota; nato mora avtor tem bolj misliti, čim težji se mu zdi predmet sam na sebi. In prof. Rešetarju se zdi srbohrvaščina — sicer najlepši slovanski jezik — zelo težavna, „wie übrigens alle slavischen Sprachen“ (str. 9 in 37.) Med težavo mu spadata v prvi vrsti razlika perfektivnih in imperfektivnih glagolov in naglas. Trditev o težavi slovanskih jezikov za tujce, zlasti za Nemce sem dolgo poslušal, a končno sem se vprašal: Ali je res n. pr. slovenski jezik za Nemca težji nego nemški za Slovenca? To je, ali so objektivne težave na eni strani res večje? Kvaliteto naglasa smatram na elementarni stopnji in za človeka, ki se uči jezika iz knjige, za povsem sekundarno stvar in je zato prof. Rešetar postopal sigurno neprimerno, ko je v vsej svoji knjigi posvetil toliko prostora baš kvaliteti akcenta (NB. kolikor bodi knjiga učbenik za tujce!) Težava razlike med perfektivnimi in imperfektivnimi glagoli obstoja brezdvomno, a zdi se mi, da se tudi ta da dosti lahko premagati; začeti bo s perfektiviranjem glagolov po predlogih, ki imajo tudi v nemščini svoje zastopnike, n. pr.: peljati-odpeljati; nesti-odnesti; viti-odviti itd. (zelo mnogo zgledov!) Če prof. Rešetar — brez potrebe v knjigi, ki bodi učbenik — v knjigi na str. 37. naglaša plašečo število slovanskih form, pa je temu nasproti reči: množina form sama na sebi ni tisto, kar dela največ težav; važno je marveč, ali so one forme v trdnih skupinah, ali se dajo one skupine hitro in že na vnanje spoznati. V tem oziru je pa nemški jezik gotovo težji; po čem n. pr. naj spoznamo nemški spol? Pri vsaki besedi si ga moramo posebe zapomniti! Po čem deklinacijo? Vse je razsuto v poedinosti! Od kod naj vem, je li glagol šibak ali jak? Tudi „sein“ in „haben“ kot pomožna glagola sta malo sigurna. Denimo še k vsemu temu konjunktive in komplicirane pasivne tvorbe! Seveda bi mi tu mnogokdo prigovarjal z empirijo, češ, koliko Slovanov se nauči nemščine perfektno, a kako malo je n. pr. Nemcev, ki bi znali primerno slovenski. Faktum je istinito, a njega razlaga je pomanjkljiva, če jo iščemo le v kakovosti jezikov; treba je pri razlagi tega pojava uvaževati razne socialno-utilitarne in nacionalno-moralne psihološke momente, ki pa jih sedaj tu ne bom razkladal. — Rezultat mojih izvajanj za Slovence je: izobražen Slovenec naj si nabavi Rešetarjevo knjigo; on bo iz nje črpal korist, ki jo je avtor namenil inorodcem. Slovnica je izšla v dveh izdajah, v enem („Elementar-Grammatik der kroatischen [serbischen] Sprache“) so slovanske besede pisane z latinico, v drugem („Elementar-Grammatik der serbischen [kroatischen] Sprache“) pa v cirilici, kakor bi se kdo pač hotel učiti jezika za latinski ali pravoslavno-cirilski del naroda. Jezik sam je prof. Rešetarju en jezik, srbohrvatski; pojma „Hrvat“ in „Srb“ sta mu, kakor pravi v prav uspelem uvodu, realna enota, „was am besten dadurch illustriert wird, daß es bis jetzt noch Niemanden gelungen ist, eine allgemein angenommene Scheidung zwischen „Serben“ und „Kroaten“ restlos durchzuführen. Razmerja med pojmom „Hrvat“ in „Slovenec“, ki je le za eno stopnjo drugačno, ne označuje g. avtor nikjer. Ivan Voznik.

Nov poet. — „Spesnitve“ Blaža Bevka smo že omenili. Odličen naš sotrudnik je sestavil iz njih avtorjev životopis. Glasi se tako: Poeta Blaža Bevka ne poznam. Ostala mi je edina pot, da iz „spesnitev“ samih nabere životopisne podatke. No, lahko delo to ni bilo, ko je poetu očitno samemu vse na tem, da takoj zabriše sledove, čim jih je napravil. Naj zadostuje to-le:

O svojem rojstvu pripoveduje sam tako: „Zapuškarjev naš slavn dom — Kjer sem zagledal luč svetá — Poet sanjav na lavorikah („Rojstni dom“). To je moralo biti okrog leta 1865. Zakaj: „Pesnik sem poet — petdeset že let — Klanja se mi svet klanja se mi cvet“. Potem: izvemo imena staršev: „Oče Joahim — Mati mi je Ana“. („Paša“). Kakor pri Goetheju: „Rast, obraz in stas nosim jaz očeta — Mati mi v srce pamet, um vpleta“. „V Brcah moja mati bila je doma“. — V nesporodni zvezi s tem je verz. „Brco dajo meni skoro v vsaki vasi.“ Hiša je morala biti precej premožna: „V hiši smo imeli polno pitk in rac, Mačkov, psičkov, vši, bolh, stenic in ložcev.“ Ali da pride vse v pravi tir: „Sem iskal dvajset let očeta starega — Uradno sem proglasil jaz njega mrtvega“ („Listje I.“) „Bil pastir sem dober — priča lahko zima. („Paša“). Potem: „— — — sem pasel polno čet — Rudečka, Sivka, Bevka (!) so mi le nagajale“. No, nekega dne začuti mladi pastir v sebi bodoče zvanje: „Na domača tla stopil jaz sem z Scottom — Z nedosežnim umom čepel sem za plotom“. Tu: „Čepelški studenci vsi so oživel, Mitro so na glavo modro — — pripeli.“ Vendar pa bi rekli, da naš poet najbrže ni za škofa v Trstu in da je to vzeti le v alegoričnem smislu, istotako najbrže, da „pleše tango, pleše v Trstu vsak večer“: nego za res bo vzeti le njegovo izjavo, da je „svečenik za silo“. Brezdvomno je potem, da je ljudsko šolo obiskoval v Idriji: „V Idriji sem dihal z muzami zefir — Živega srebra — z nardo pojen vir.“ („Paša“). Kam je hodil v latinske šole, zvemo iz teh verzov: „Na Lipskem trgu (v Trstu) vidiš gimnazijo in škofijo; V gimnazijo to sem hodil dijak po pavje perje; — — — Po klasikih sem brskal, ko Pegaz je še hrskal: Po uglajenih klopeh sem z Muzo stih prskal.“ („Trst“) V Gorico ga v vseh spesnitvah nekaj silno vleče, in najbrže je živel dolgo časa tudi tam; ali jasno to ni povedano, kdaj in koliko časa. Na vsak način živi zdaj v Trstu in se ga je že dobro privadil: „Trst mi zdaj ugaja — Polno je sijajev — Polno je migljajev —“ (Eh, žalibog!) Razume se tudi, da ima pač vsak človek svoje križe in težave, ki tudi pesnikom ne prizanesejo. „Putifarka grda v hišo se priklati, — Z mojo ljubo muco v Trstu se pobrati.“ No, človek, ki ima dobro vzgojo, vse prenese: „Materina šola je najboljša šola — Žrtve vse obvarje — olla (!) in razkola.“ Žal le, da „Matere več ni — morje se smeji.“ Samo poetičnega pomena je najbrže stih: „Sadje sem po morju v Ameriko porival“. Pač pa bo najbrže res, da se naš poet rad šeta po „Tržaškem mestnem vrtu“ („gozdiči brez dreves“ mu ne ugajajo), kjer „Edinost“ in „Piccolo“ se mnogo čita in kjer „Vse gleda pava — zlatokrasno perje — In pesnika, ki z venci verze vije V poletja čarokrasnih pasjih dneh“. Seveda: „Uši komarji, ose čestokrat — Grenijo nam življenja mirne dneve“. Toda saj je poet sam poskusil, da n. pr. tudi v Parizu ni vse, kakor bi si človek želel: „Ta mjavka, grči kot kak tiger besneč — A drugi še tuli kot lev rujoveč. — — — Še bolj neprijetno ko luna zasije — Je tega opazil opat ni Purije.“ Že bolje torej v Trstu! „Tja stopim vsako jutro pred oltar

in berem prav pobožno — Liturgične obrede, li čtivo iz Homerja*. In tudi drugače človek = poet živi tako idilično življenje: Ima „Kosa in slavčka“. „Na ogenj vržeta stolice in mize — krasotice.“ Ima „Psička“: „Skoro kakor kak otrok. Če ga dražijo, kamnajo, Ter razparajo, vstrelijo, Zvestega povsod dobijo;“ in če pesnik izgubi „palico, žepno ruto, nogavico(!)* — psiček, kateri ima čudno lastnost, da „v vodo skoči in se zmoči“, mu vse nazaj princse.

Tako živi naš poet na splošno zadovoljen in srečen. Zakaj drži ga tudi ponos, lasten vsem takim. Zaveda se: „Prvenke, ki med svet ste šle — Pozornost ste zbudile. — — — Je zbirka, pesnitev že začeta — V vsem tem zrcali se moj trud — če ravno marsikdo je hud — Moj duh načrtano pot šeta.“ (Tisk, pomota za — šepa?) Za kritike se torej ne briga. To priporoča opetovano tudi čitateljem. In jim daja tudi drugače premnogo lepih svetov. (Osobito in opetovano svari — sam abstinent, — pred alkoholom. Zakaj drugače: „Iz trebušnega oboka — Gromovito poka.“) Da bi ga le poslušali! In ker sam pravi, da je „Več tisoč že zatiskal“ — (naš poet namreč tudi za to zbirko ni iskal založnikov in zahteval od njih grdega mamoma), — mu le želimo, da bi vsaj pri ti knjigi ne imel izgube! Ipk.

Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Uredniki: Dr. Jos. Gruden, dr. Jos. Mantuani, dr. Gv. Sajovic. — Prvi zvezek sedmega letnika, ki je nedavno izšel, ima to-le vsebino:

Viktor Steska, Cerkev sv. Primoža nad Kamnikom. — Bergdirektion Idria, Die dritte Okkupation Idrias durch die Franzosen im Jahre 1809. (Fortsetzung.) — Dr. Janko Ponebšek, Naše ujede (nadaljevanje). — Prof. Alphons Paulin, Über einige für Krain neue oder seltene Pflanzen und die Formationen ihrer Standorte. II. Teil. — Slovstvo. Prof. Dr. Mathias Murko, Bericht über phonographische Aufnahmen epischer Volkslieder im mittleren Bosnien und in der Herzegowina im Sommer 1913. [Dr. J. D.] — Dr. Josip Gruden, Slovenski župani v preteklosti. [Mantuani]. — Dr. Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda 5. zvezek. Celovec, Družba sv. Mohorja, 1915. [I. Vesenjak]. — Mein Österreich, mein Heimatland. [Mantuani]. — Cepuder dr. Karol. Zgodovina c. in kr. pešpolka št. 17. [Dr. J. G.] — Dörr dr. J. N., Über die Fernwirkung der Explosion auf dem Steinfelde bei Wiener Neustadt (1912, Juni 7). [F. S.] — Waagen dr. L., Karsthydrographische Mitteilungen aus Unterkrain. [F. S.] — Zapiski. I. Šašel, Doneski k zgodovini zvonarjev in zvonov na Kranjskem. — Prof. Stranetzky Kajetan, Jame in požiralniki okrog Žirov. — Albin Seliškar, Modropikčasti slepič (anguis fragilis L. var. incerta Kry.) — Društveni vestnik. Društveni odbor za leto 1916. — Občni zbor „Muzejskega društva za Kranjsko“. — Novi udje. — Umrli udje. — Slike: Umetniška priloga: Notranjščina cerkve sv. Primoža po orig. Fr. Kurza pl. Goldensteina. — Cerkev sv. Primoža nad Kamnikom: Floris, zunanjščina, ciborijski oltar, romansko okno, tabla iz l. 1637, kameniti gotiški kip M. B., prižnica, 5 fot. snimkov s stenskimi freskami. — Floris cerkve sv. Petra. — Naše ujede: Mala uharica. — Močvirna uharica. — Veliki skovik.

Glasbena Matica. Glasbena Matica je priredila v zadnji dobi dve produkciji gojencev in tri dobrodelne koncerte, katerih zadnja dva sta bila obenem jubilejna. Poročilo priobči „Slovan“ v prihodnji številki.

Čopova biblioteka.

(Dalje.)

347. Horatii opera | Balsano 1775 [1] 12mo |
348. do | Lipsiae 1812 [1] 12mo |
349. Oeuvres d'Horace en latin traduites en françois par M. Dacier | Amsterdam 1735 [7] 8° |
350. Horatius de arte poetica E. F. Hohler | Wien 1824 [1] 8° |
351. Horatii epistola ad Pifones v. J. S. G. Hofzapfel | Lemgo 1817 [1] 8° |
352. Horatius de arte poetica v. Carl Gottlob S(c)heller | Leipzig 1806 [1] 8° |
353. Horatius Briefe u. auserwählte Epoden v. Ernst Güntler | Leipzig 1824 [1] 8° |
354. Cob des Landlebens v. Horaz erkl. v. L. S. Obbarius | Heilmstadt 1824 [1] 8° |
355. Horatius 1. Brief des 1. Buches v. L. S. Obbarius | Rudolstadt 1822 [1] 8° |
356. Horatii epist. libri I secunda v. Obbarius | Halberstadt 1828 [1] 8° |
357. Horazens 1. Brief des 2. Buches v. Carl Zell | Heidelberg 1819 [1] 8° |
358. Dell arte poetica di Horazio di Antonio Bazzarini | Padua 1819 [1] 8° |
359. Wendels¹⁾ Vorlesungen über Horazens Oden u. Epoden | Coburg 1822, 25 [2] 8vo |
360. Richardi Benthelei notae in Horatium cur. Joan. Fried. Sachse | Leipzig 1825 [1] 8vo |
361. Horazens Episteln erklärt v. Fr. E. Theodor Schmidt I Thl. | Halberstadt 1828 [1] 8° |²⁾
362. Horatii opera | Lyon 1561 [1] 4to |
363. L'opere d'Oratio poeta lyrico | Venedig 1573 [1] 4to |
364. Horazens Werke v. Joh. Heinrich Vofs | Wien 1807—13 [2] 8vo |
365. Horazens lyrische Gedichte v. F. A. Eschen I Thl | Wien. Prag 1801 [1] 8vo |
366. A. Persii Flacci Satyrae 6 ed. Ernst. Guil. Weber | Lipsiae 1826 [1] 8vo |
367. Persii Satyrae 6 a G. L. Koenig | Göttingen 1803 [1] 8vo |
368. Satyres de Perle par M. l'Abbé le Monnier | Paris 1771 [1] 8° |
369. C. Valerii Catulli Veronensis, Albi Tibulli ac Sexti Aurelii Propertii Umbri carmina purgatoria cur. Jan. Sanchez de Luna | Venedig 1759 [1] 8° |
370. Catullus überf. v. Conrad Schwenk | Frankfurt a. M. 1829 [1] 8vo |
371. Catulli carmina ed. Carl. Wilch. Ramler. latein u. deutsch | Wien 1803 [1] 8° |
372. Erklärung der Anmerkungen zu Cic. Encyclopaedie v. Fried. Wetzel XI Thl. | Braunschweig 1799 [1] 8vo |
373. Aulus Persius Flaccus VI Satyrae v. Ferd. Wild. Kaiser | Soest 1822 [1] 8° |
374. P. Ovidii Nasonis elegiae triftium libri V ad usum scholarum cum comment. Jac. P. Pontani | Tübingen 1731 [1] 8° |
375. Ovidii triftium libri V v. Fr. Nicol Klein | Confluentibus 1826 [1] 8° |
376. Ovidii triftium libri V. v. Jer. Jac. Oberlini illust. Fried. Theoph. Platz | Hannover 1825 [1] 8° |
377. P. Ovidii operum Tom II qui Metamorphoses complectitur v. Nicol. Heinſius | Amsterdam 1659 [1] 8° |

¹⁾ Pravilno: Wendels (t. j. znani: Joh. Andr. Wendel).

²⁾ Il. del: ib. 1830, manjka tu.

378. Delle poesie malincoliche di P. Ovidio libri V comment. dal P. Bernardo Clodio | Venetiis 1791 [1] 8vo |
379. P. Ovidii Metamorphoses v. Gottlieb Erdmann Gierig u. Joh. Christ. Jahn | Lipsiae 1821 [1] 8° |
380. Ovidii N. Metamorphoses v. Gottl. Erdmann Gierig u. Joan. Christ. Jahn | Lipsiae 1823 [1] 8° |
381. Specimen adnotat. in P. Ovidii Heroidas v. Vitus Loers | Trier 1825 [1] 8vo |
382. Chrestomathia Ovidiana v. Dr. Friedr. Carl. Kraft | Leipzig 1821 [1] 8vo |
383. P. Virgilii M. opera v. Friedr. Heinr. Bothe | Mannheim 1820 [1] 8° |
384. P. Virgilii M. Bucolica Georgica, Aeneis | Paris 1798 [1] 12mo |
385. Les oeuvres de Virgile en latin et en françois | Paris 1787 [4] 8° |
386. P. Virgilii Georgicon libri IV übersezt v. Joh. Heinr. Vofs. | Hamburg 1789 [1] 8vo |
387. P. Virgilii Werke übersezt v. Joh. Heinr. Voß | Wien 1824 [1] 8° |
388. P. Virgilii M. opera omnia ed. Joan. Christ. Jahn | Leipzig 1825 [1] 8° |
389. Novus apparatus Virgilii poëticus v. Laurent. le Brunn | Köln 1793 [1] 8° |
390. La Bucolica di Virgilio da Quirino Viviani | Udine 1824 [1] 8° |
391. Virgilio Bucolica e georgica poi Catullo | Venedig 1796 [1] 8° |
392. Clasicorum latinorum editio nova in 1 parte Salust. et in reliquis Virgilium continens | Mahland 1819 [4] 8vo |
393. Aenaei Luccani Pharsalia correct. a Thoma Farnabius | Amsterdam 1681 [1] 12mo |
394. Elegien des Albius Tibullus v. Ernst Gänther | Leipzig 1825 [1] 8vo |
395. Albii Tibulli elegiae selectae | Breslau 1828 [1] 8° |
396. Albii Tibullus V Elegie¹⁾ v. Ludwig Troß | Hamm 1819 [1] 8° |
397. Albii Tibulli carmina v. Ernst. Carl. Christ. Bach | Leipzig 1819 [1] 8° |
398. De Valerii Catulli carminibus epist. crit. v. Carl Jul. Sileg²⁾ | Leipzig 1822 [1] 8° |
399. Schauergermälde der Kriegespest in Attika des T. Lucret. Carus v. Joh. Christ. Fr. Meißter | Züllichau 1816 [1] 8° |
400. Elegia Romana live selectae Albii Tibulli, Ovidii et Aur. Propertii elegiae v. Wilh. Adolph. Becker³⁾ | Servestae 1827 [1] 8° |
401. Geist der Römischen Elegie v. C. Chr. Bach | Göttingen 1823 [1] 8° |
402. Werke des M. Valerius Marcial. verdeutsch v. Dr. Willmann | Köln 1825 [1] 8° |
403. Clastici Romanorum scriptores vol I pars I J. Juvenalis Satyrae 16 cum comment. a G. Alex Ruppert | Göttingen 1803 [1] 8vo |
404. Jun. Juvenalis Satyrae XVI von Ernst. Wilh. Weber | Weimar 1825 [1] 8vo |
405. J. Juvenalis Satyrae et Auli Persii Flacci accur. Cornelii Schrevellio | Leiden 1558 [1] 8vo |
406. Juvenalis Satyren v. J. J. C. Donner | Tübingen 1821 [1] 8vo |
407. Aul. Persius Flaccus Satyren v. J. J. C. Donner | Stuttgart 1822 [1] 8vo |
408. Persius Flaccus VI Satyren v. Joh. Friedr. Wagner | Lüneburg 1811 [1] 8vo |
409. Val. Martialis epigrammata de Jos. Juvenio | Venedig 1752 [1] 8vo |
410. C. Lucii Satyrae de Fr. Jani, F. Dousa | Padua 1735 [1] 8vo |
411. Elegien des Propertius v. E. Schimmer u. E. Brentzen | Sangerhausen —¹⁾ [1] 4to |
412. Specimen observationum in Propertii carmina v. Carl. Fried. Aug. Nobbe | Leipzig 1818 [1] 8vo |
413. Anthologia latina poetica ed. Dr. Fried. Altius | München 1812 [1] 8° |
414. Eclogae poetarum latinorum in usum gymnasiorum ed. Joh. Casp. Orellius | Turici 1821 [1] 8vo |
415. Erklärende Anmerkungen zur Encyclopaedie der lat. Clafsik. v. Carl. Gotth. Senz Thl VI | Braunschweig 1794 [1] 8° |
416. Poeme de Petrone sur la guerre civile entre Cefare et Pompée avec deux apitres d'Ovide | Amsterdam 1737 [1] 4to |
417. Encyclopaedie der lat. Clafsiker II Thele ausgesuchte Schauspiele aus d. Terent. v. Joh. Heinr. Schulze | Braunschweig 1790 [1] 8° |
418. Terentii comoediae a Joan. Rivio | Brigen 1536 [1] 4to |
419. M. Accii Plauti comoediae IV Amphitruo Aulularia, Cap. et Rudens | London 1815 [1] 8° |
420. Lustspiele des M. Accius Plautus v. Georg Gust. Sam. Köpke | Berlin 1809, 1820 [2] 8° |
421. M. A. Plauti comoediae Tom V. VI. et VII. | Wien 1794, 1802 [3] 8vo |
422. Encyclopedie der lat. Clafs. ausges. Schauspiele aus dem Plautus u. Seneca v. Joh. Heinr. Aug. Schulze | Braunschweig 1790 [1] 8vo |
423. Plauti captivi comoediae v. Joan. Bolha²⁾ | Amsterdam 1817 [1] 8vo |
424. Erklärende Anmerkungen der Encyclopedie der lat. Clafsiker Joh. Heinr. Aug. Schulze. die Schauspiele aus d. Plautus u. Seneca betreffend | Braunschweig 1790 [1] 8° |
425. Plauti comoedia captivi v. D. Anton Christ. Borhe(c)k | Hamburg 1797 [1] 8° |
426. Plauti comoediae superfites viginti I—IV Thele | Wien 1792, 93 [2] 8vo |³⁾
427. Plauti captivi et Mena(e)chmi v. Carl Adolph Menzel | Vratislava 1811 [2] 8° |
428. Poetarum latinorum reliquiae ed. M. Aug. Weichert | Leipzig 1830 [1] 8° |
429. L. Aenaei Senecae tragoediae vol I cont. Hercul. fur. Thyestem et Phoenissas v. Fried. Heinrich Bothe | Leipzig 1819 [1] 8vo |
430. Seneca tragoediae | Poloniae Agrippinae 1627 [1] 12mo |

¹⁾ Pravilno: v. E. Schimmer u. E. Brentzen | Sangerhausen 1824...

²⁾ Pravilno: Bosscha

³⁾ Nadaljevanje: zv. V.—VII. prim. pod šte. 421, ki tiče torej pravzaprav s to vkup.

(Dalje prih.)

Ivan Jax in sin

Ljubljana, Dunajska c. 17

Kolesa

iz prvih tovarn
Avstrije:

Dürkopp, Sty-
ria, Waffenrad

Šivalni stroji !!!!

- in stroji -
za
pletenje

(Strickmaschine)
Izborna kon-
strukcija in ele-
gantna izvršitev
iz tovarne v Lin-
cu. Ustanov-
ljena leta 1867.

Vezenje pouču-
jemo brezplač.

I Adlerjevi pisalni stroji. I

Ceniki zastoj in franko.

Gričar & Mejač

Ljubljana

Prešernove (Slonove) ulice št. 9

priporočata svojo največjo
in najstarejšo trgovino z

izgotovljenimi
oblekami

za gospode in dečke, gospe
in deklce po najnižjih cenah

Predmeti, katerih ni v za-
logi, se izdelujejo po meri
točno in ceno na Dunaju.

L. M. ECKER - LJUBLJANA

KOLIZEJSKA ULICA 3. — USTANOVLJENO 1861.

Vodne inštalacijske naprave vsake vrste, na-
peljava v hiše, zveza z obstoječimi vodovodi,
premembe in vsakeršne poprave. — Zgradba
stranišč in kopelnih naprav. — Strellovodne
naprave po izkušeni sestavi.

Vsakovrstna stavbinska kleparska dela iz po-
ljubnega gradiva. — Zaloga strešnega laka,
cementa in strešnega lepca v najboljši kako-
vosti. — Najcenejša izvršitev lesno-cementnih
streh in pokrivanja s strešnim lepom.

Ljubljanska kreditna banka

Ljubljana, Stritarjeva ulica šte. 2 (Lastna hiša).

Promet v letu 1912 okroglo
tisočdvesto milijonov kron.

Podružnice:
Trst, Celovec, Split, Sarajevo,
Gorica, Celje.

Rezervni zakladi K 1,000,000.
Delniški kapital K 8,000,000

Posreduje najkulantneje nakup in prodajo vseh
vrst rent, državnih papirjev, zastavnih pisem,
prioritet, srečk in novcev. Prevzema zavarov-
vanja proti kurzni izgubi pri izžrebanju; de-
narne in hranilne vloge na tek. račun ali na
vložno knjižico.

Opravilišče c. kr. razredne loterije.

Vložen denar se obrestuje od dne vloge do dne dviga s

4½% čistih

Do K 10,000.— brez odpovedi. Za vse vloge jamči vse lastno pre-
moženje t. j. sedaj okroglo devet milijonov kron.
Zamenjava in eskomptuje izžrebane obligacije, srečke in kupone. Pro-
daja in kupuje devize in valute. Daje predujme na vrednostne listine
pod kulantnimi pogoji. Eskomptuje in vnovčuje menice, Borzna na-
ročila za dunajsko in inozemske borze izvede točno in ceno. Nakaz-
nice in čeki na inozemska mesta. Promese k vsem žrebanjem.
Kupuje in prodaja ameriške dolarje.

Naslov za brzojavke: Kmetiska posojilnica Ljubljana. : Telefon št. 185. : Ziro-konto pri avstro-ogrski banki. : Račun pri avstr. pošt. hran. št. 828.406, pri ogr. pošt. hran. št. 19.864.

KMETSKA POSOJILNICA

Ljubljanske okolice

r. z. z n. z. v Ljubljani — obrestuje
hranilne vloge po

4³/₄ 0/0

Stanje hranil. vlog
nad dvajset
milijonov

Rezervni zaklad
nad
900.000
kron

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje posojilnica sama za svoje vložnike.
Sprejema tudi vloge na tekoči račun s čekovnim prometom in jih obrestuje od dne vloge do dne dviga, na kar se opozarjajo zlasti trgovci in denarni zavodi po deželi.

Največja slovenska hranilnica!

Mestna hranilnica ljubljanska

Koncem leta 1915 je imela vlog K 48.500.000.—
Rezervnega zaklada 1.330.000.—
Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje po

4¹/₂ 0/0

brez odbitka. Hranilnica je pupilarno varna in stoji
pod kontrolo

o. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane ličone

domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti
5¹/₄%, izven Kranjske pa proti 5¹/₂% obrestim in
proti najmanj 3/4% odplačevanju na dolg.

Ljubljana, Prešernova ulica šte. 3.

Največja slovenska hranilnica!